

AB
94060

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or reference, which is partially obscured and difficult to decipher.

Diese Ausg. or

vergl. Ha 662.4

Sl. ed.

90
30

Q. O. 37. ~~2~~

~~Amalgamum von Sulfur~~

~~Das man ein feines Pulver
aus dem Sulfur macht~~

Suo Ant Remio Cui
ingenesi Joachimus Gruber
Inpetum rei sui
memoriam dno

Dedit 7to
1608

Michael Krieger

1. Praecepta vitae & morum Ioachimi Ca,
merarii.
2. Praecepta vitae honestae Leonhardij
Lijij.
3. Praecepta vitae & morum honestatis ac
pietatis Erasmi Alberi.
4. De lectione Historiarum rectè institu
enda Davidis Chytrai, argumenta.
5. Chronologia Historiae Herodoti & Thu
cydidis Davidi Chytrai.

Ca
ce
lu
ca
ce

PRÆCEPTA
MORVM AC VITAE
ACCOMMODATA AETATI
PVERILI, SOLVTA ORATI
ONE ET VERSIBVS QVO
QVE EXPOSITA,

A
IOACHIMO CAMERARIO
PABERGENSI.

Itémque
DE GYMNASIIS DIALOGVS.
LVDVS SEPTEM SAPIENTVM.

Auctiora & emendatiora edita
omnia, quam ante
fuerunt.

~~—————~~
LIPSIÆ.
IN OFFICINA HÆREDVM
VALENTINI PAPÆ.

A N N O
—————
M. D. LX.

1. P.

2

3

4

5

PRÆCEPTA

MORVM AC VITAE

ACCOMMODATA AETATI

PUBERILIS SOLVITA ORATIO

QVAE ET VERSIVS QVAE

QVAE EXPOSITA

A

IOACHIMO CAMERARIO

PAPPERGENSI

LEIPZIG

DE GYMNASIO

LEIPZIG SEPTIMUM

Augustus & conditio
omnis, dum sine
fuerit.

AB 94060

IN VITIGIA HARREDAE
VALENTINI PAPER

A N O

M. D. LX.

9213

IOACHIMVS CA

MEMBRARIVS VILHELMO ME

GALAB FRANCO, ILLV

STRISS. PRINCIPVM

Luneburgensium magistro,

amico suo

S. D.

VO ætas mea pro
uectior fit & augen
tur anni, Vilhelme,
eò crebrius relabi
tur cogitatio ad pri
mam institutionem,
& mei & meam alio
rum: Quod & multa indies attenden
do deprehendam, quæ & institutioni
puerili conuenire, & in illa usurpan
da esse uideantur, & ea animaduer
tam esse tempora nostra, ut si quando
unquam, his profectò, in educan
dis pueris magna cura & diligentia
requiratur. Nam tanta dissolutio ui
tæ ac morum nunc passim existit, ut
sæpe quid deniq; futurum sit, uehe
menter metuam. Neq; ego is sum, qui

A 2 aut

1.
2.
3.
4.
5.

aut ingrauescente iam ætate quasi rixari cum sæculo meo, ut uulgo faciunt, uelim, aut oblitus sim multorum & erratorum & grauium etiam delictorum uitæ prioris, quorū cum magno dolore hæret memoria animo, & humili confessione à Deo uenia flagitatur: Sed hoc profectò uerum est, ut & mea & aliorum peccata sint maiora, non tamen ea fuit impudentia & immoderatio, non tantus contemptus eorum quos natura & Deus ipse alijs rectores & gubernatores præposuit, non ea audacia atq; temeritas tam consiliorum quàm actionum. Atq; erat consentanea eruditionis & doctrinæ incrementis quæ nonnulla facta scimus ætate hac nostra, animorum lenitas & mansuetudo, nam secundum Poëtam, artium bonarum cultura,

Pectora mollescunt asperitasq; fugit.

Et, ut idem ait.

Ingenuas didicisse fideliter artes,

Emollit mores nec sinit esse feros.

Quid ergo in causa esse, aut quo pacto

cto

Et o accidere dicemus, quod nunc ubi que terrarum, in summa uitę licentia, hominum indomitę cupiditates, quietis & honestatis & moderationis omnem respectum sustulerint, quod ferocia humanitatem penę exterminauerit. Ac cogitanti mihi de duplici quasi fonte hęc miseria fluere uidetur.

Vno erumpentis turpissimę iam leuitatis, in ueritatis neglectione & religionis aut nulla aut postrema cura. Altero, harũ etiam ipsarum artium quibus ad laudem & decus preparari animi solent, desertio ac fuga. Nam, ut prius de posteriore dicam, quo ardore flagrauerint quondam animi discipulorum apud nos, quantus initio studiorum honor & cultus, quid non & conari & perpeti parati fuerint uniuersi ob acquirendam qualemcunq; eruditionem, adhuc satis est notum atque testatum. Memini ego me puero, exultare ingenti gaudio nos, quoties unũ aliquem de celebribus illius temporis uiris intueremur, quod si forte

alloqui eorum nos aliquem contigisset, in cœlo sibi tum quisque uidebatur esse. Ad doctrinas uerò illorum ita conueniebatur ut tempus anticiparetur, ut audiendi ingens contentio, ut gratiosi essent qui locum concederent. Aduenit tum ad nos Richard. Crocus è Britannia, cum uberiore copia quasi mercis musicæ: Cœpit profiteri interpretationem Græcæ linguæ. Qui ad illum concursus factus? qui honor externo habitus uel qui potius non habitus? Quis tum uel labori uel operæ uel impensis pepercit? feruebat opus, florebat ipse, nos incensi eramus discendi cupiditate. Sed paulò post hic ignis in cineres delapsus extinguì cœpit, ut facile appareret fuisse illam nouitatis cuiusdam non uirtutis & sapientiæ incitationem. Nam in dies magis & magis in copia sordescere doctrina & eruditio, & ad opulentiam ac splendorem conuerti uoluntates et inhiari ab omnibus nescio cui altitudini contrariæ, donec & turbulencia

lentia quadam & motibus ciuilibus,
& intestinis etiam quibusdam dissen-
sionibus afflictâ doctrinæ eruditio,
ita corrui, ut iam ægre sese alicubi ad
huc sustentet. Sed profectò caput om-
nium malorum est peruersitas homi-
num & uesania, qui exoriẽtem lucem
ueritatis, cum omnia iam sacra profa-
naq̃ ut dicitur, in illa clarè fulgerent,
non diu rectis oculis tanquam adul-
terini aquilarum foetus aspicere po-
tuerunt, sed celeriter retulerunt auer-
sos oculos ad tenebras & caliginem
errorum. Pauci enim relictî fecerunt
illi quidem quod potuerunt, sed ad-
uersariorum molitio & uis pulcerri-
ma incepta & diuinum studium ue-
hementer impediẽt ac repressit. Hinc
maior etiam miseria atq̃ tumultus ex-
titit. Nam celari ac tegi uitia erroresq̃
cum non possent, & in uero ac recto
asserendo boni p̃içq̃ desererentur, ne-
que corrigi etiam emendariq̃ potuit
manifesta labe & notum dedecus tã
in religione quàm in reliqua uita, &

quod tamē ante oculos omnium iam
essent multa sanè deformia, quæ quasi
nubes densæ superiorum temporum
apparere non siuissent: Ideo accidit,
ut ille status labasceret & animi homi-
num mirabiliter insolescerent, atq; ex-
ultarent leuitate maxima,

ὡς ὅτε τῆς σατοῦ ἰππῶ ἀνοσῆσας ἐπὶ
φάτνῃ,
Δεσμὸν ἀπορρήξας θείῃ πεδίοιο λεγοά-
νωρ,

Quemadmodum est apud Home-
rum. Hoc malum nascens qui sanare
& istud uulnus Reip. alligare debue-
rant, Magni uidelicet quidam & po-
tentes ac sapientes uiri, ij prò dolor,
(nam uereor ne sera sit querela) illud
auxerunt atq; iritarunt, & tanquam
ungues, ut aiunt, in ulcere, reddiderūt
omnia indies peiora & difficiliora.
Ac nunc etiam nonnulli quasi cōten-
dentes cum improbitate & pertinacia
sua, non cessant exorto soli ueritatis,
tanquam uelum mendaciorum obdu-
cere. Qui omnium uehementissimè
querunt

queruntur, & atrociss. uociferantur de corrupto sæculi statu, de sublata quiete, de uitiorum impunitate: Cum ipsi manibus & pedibus obnixè omnia faciant, ne consistere impulsa respublica possit. Cum ipsi soli turbatores sint ueræ pacis, quæ nisi in perspecta & comprehensa ueritate reperitur nusquam. Cum ipsi caput uitiorum defendant & ornent, Mendacia, errores, incertas sententiâs. Sed de his, deq; hac miseria temporum nostrorû disputatio, neq; iucunda esse ulli potest, et nihil habet utilitatis. Neq; enim in talibus quicquam proficit *φρενὸς νοσῶσης ἰατρὸς λόγῳ*, secundû AEschylum, quippe qui neq; morbum fateantur, neq; medicinam admittant. Sæculi autem huius cursus quasi tempestatis commotio, tristis ille quidem est & calamitosus, sed in ea ferenda sunt quæcunq; acciderint. Etsi hoc quibus diuina benignitas affuerit, ñ se tãquam sub tectum & ut Græci loquuntur, *ὑπὸ σκέπῳ*, recipere & aliquid

saltem incommodi uitare solēt, segre-
 gantes sese ab illis qui quasi gaudeant
 malis, ita his studiose implicantur, &
 fugientem communitatem furoris ac
 impiæ barbariæ. Cum igitur interdū
 contemplantem hæc omnia paulò in-
 tentius, desperatio me omnis prope
 felicitatis inuadere soleat, relabitur
 cogitatio ad pueritiæ institutionem,
 & huius ætatis curam, in qua profe-
 ctò non nihil potest optimorum præ-
 ceptorum usurpatio, & nescio quo-
 modo ueluti acies animorum dirigi-
 tur ad ueritatem. Non omnium qui-
 dem, nam non modo quorundam
 ἢ βαρβόρω βαρβαρικῶ πινὶ τῆς ψυχῆς ὄμ-
 μα κατωρρωγυδιόν, ut ait Plato, sed
 cæcitate etiam correptum est, uerum
 hæc tamen est sola ratio ac uia qua
 animi excoli, & mentes erudiri, & iu-
 dicia conformari, & uoluntates diri-
 gi possint: de quo alibi copiosius dis-
 seruimus. Cum autem ea sit infirmitas
 animi mei, ut quamuis sciam de bona
 & recta puerorum institutione secu-
 tūri

turi temporis præclaram spem concipi solere, tamen nescio quo pacto nunc resiliat ab hac spe assensio mea, fit, ut in rei ipsius consideratione, id est, puerilis educationis respectu sæpe acquiescam, euentumque ut in cæteris permittam Deo. Atque nunc fortè oblatum mihi fuit libellus quidam ante annos sanè plures à me compositus, argumento paruo & de rebus exiguis, sed hunc cū relegissem, quasi uento quodam recordationis temporum illorum quibus ille libellus scribi cœptus & approbatione talis doctinæ, animus noster ad iterum edendum hoc scriptum impulsus fuit. Tu autem mihi Vilhelme profectò agnosces quædam in hoc præcepta nostra, qui cum prolata primum fuerunt, illa incredibili studio & diligentia complexus fuisti. Eamque ob rem cum hac quasi compellatione ad te hoc opusculum mittere uoluimus, simul ut & tua cogitatio ad initia disciplinæ nostræ & exordia eruditionis tuæ, reduceretur,
simul

simul hoc ego ueluti colloquio cum
absente perfruerer. Mihi quidem tu-
am coniunctionem & gentis & mul-
tò magis studiorum gratulor, & ual-
de lætor, mihi deberi aliquam partem
doctrinæ & laudis tuæ. Nam nisi tu
puer meis monitis, adhortationibus,
instigationibus, libenter paruisses, si-
ue castigationibus fuisses refragatus,
fortasse tantas progressiones ad uir-
tutem non fecisses. Tu uerò non mo-
do studiose nobis obtemperare sole-
bas, sed tibi etiam ipsi cogitatione re-
cti & honesti quasi stimulos admo-
uere, ut ille leo Homericus,

οὐρῆτι πλοῦρὰς καὶ ἰχία ἀμφοτέρωθε
μασίεται, ἔειδ' αὐτὸν ἐπόρῳν.

De quo præclare idem Poëta ait:
Ἐρδ' ἐτέ οἱ ἕραδ' ἴμ' σ' ἐνδ' ἀλκιμὸν ἦτορ.

Nam ubi non est in rebus bonis &
grauibus ea cura, qua cor angi, &
mens contrahi se sentiat, cum non
amplū illud pectus generosi animi,
quasi comprimatur, ita gestit sese ef-
ferre & suas uires experiri, ibi nun-

quam

quam ullæ magnæ & memorabiles pugnae, nec egregia certamina uirtutis eduntur. Sed iamdudum euagari orationem nimis longè animaduertito. Quare redeo ad mentionem huius libelli: In quo ea exponuntur quæ sunt illa quidem puerilia, sed in pueris si fortè neglecta sint, cognoscenda profectò etiam à grandibus & adultis. Atque erat animus hæc noua quadam appendice augere, sed negocijs improuisis in editione occupato, cum pituita quoq; mihi admodum esset molesta, hoc in præsentia consilium exequi non licuit. Adieci tamen sententias quasdam olim à me conscriptas, quæ tanquam ab autoribus sapientibus ñs, qui ita in Græcia nominati, & septem numerati fuerunt pronunciarentur, productis ad hoc ueluti in proscenium quoddam puerilis spectaculi, quod & ante ab Ausonio factum esset, sed absq; hac dictorum & sententiarum, siue, ut melius dicam græcè, γνωμῶν copia. Hæc

tu ml

tu mi Vilhelme & à me libenter acci-
pies, & cum ipse legēs, tum, si uidebi-
tur, propones etiam principibus tu-
is, in ista ætate ipsis quoque non fu-
tura indigna, & tibi persuadebis, te
mihi merito obseruantię erga me tuæ
esse multò carissimum, neq; ulla
in re, quæ quidem præstari
possit, defuturum tibi
studium meum.

Vale Lipsiæ

X. calen.

Iunij.

Ioachi-

12
IOACHIMVS

CAMERARIVS

VILHELMO MEGALAE

AMICO S.

Queris adhuc nostra quæ res ætate, Vilhelme,
A puero mihi care, ac primis protinus annis
Et studiose mei & mihi pectore note fideli,
Damnaq; multiplicet sperataq; commoda tollat,
Nascentisq; premat doctrinæ lumen, & artis
Ingenuæ studium, & Musarum euertat honorem?
An tibi nondum etiam liquet horum caussa malorum
Qui non Teutonicis solum peregrinus in oris
Hospes sed quoq; in Ausonia regione fuisti.
Scilicet haud te credo fugit quæ sæcula nostra
Exagitet rabies, furijsq; exasperet orbem,
Obijciens odium ueri, extinctoq; pudore
In scelus impellat spretæ pietatis, & illud
Æternum non esse sinat uenerabile Numen.
Iamq; uel in ueteres referuntur pectora sensus,
Atq; mala errorum repetunt commenta priorum,
Aut uelut explosa iam relligione soluti
Inq; nefas animi inq; ruunt heu dedecus omne.
Ille igitur ueri contemptus, quo male sana
Temporis atq; ignara Dei huius uita laborat,
Ac potius correpta perit ceu febris ab igne,

Tristia

Tristia cuncta uehit secum ceu flumen inundans.
 Hinc & debilitata iacet pietasq; fidesq;
 Iusticia & terras iterum uiolata reliquit,
 Atq; doli creuere, & amor sceleratus habendi.
 Est & amicitie nunc plane nomen inane,
 Ridicula & moderatio nunc res esse uidetur.
 Ambitio uiget, & regina pecunia mores
 Et leges & iura domat. Vis esse beatus
 Inprimis, dulcemq; ante omnia degere uitam,
 Subijce te, uitijs atq; assentare potentum.
 Felix forte loco sed si cupis esse secundo,
 Obtrectare bonis studeas, reprehendere cuncta
 Ignorata tibi & uirtuti aspergere probra,
 Et struere insidias placidis, defendere fontes.
 Tertia erunt his desperatis praemia, nulli
 Qui fidum praebere uelit se, saeuus, & in re
 Instabilis dubia, & nulla tractabilis arte,
 Ut quod Chiro tuum cacoethes nominat ulcus,
 Quodq; tuum medicus Mysorum Telephe ductor.
 Hoc ter terna Iouis redeat si tempore proles,
 Si citharam in medio Musarum tangat Apollo,
 Ipsa Minerua professa suas sibi publicet artes,
 Ad nummi auertet tinnitum atq; arriget aures
 Humanum genus, & quauis lucrum expetet e re,
 Lauticiasq; dapum sectabitur, & male luxu
 Non obseruatos uitae breuis obteret annos.
 Quid quod & insanis ardet discordia rixis,
 Et ferro ac flammis toto furit impia mundo,

Hinc

Hinc Gethico strictum gladium intendente tyrāno,
 Illinc occiduis graduo tractibus enses
 Exacuate, oleumq; incenso addente camino.
 Hos igitur mores inter uitæq; tumultus,
 Distractisq; animis placitorum in mille figuras,
 Quisque suæ sequitur dum iussa Cupidinis, & dum
 Turpe quod est non esse magis iam turpe putatur,
 Artibus haud locus esse bonis, haud cura pudoris,
 Vlla potest, agitur uitij extorris honestas.
 Sed longæ finem, dilecte Vilhelme, querelæ
 Vt faciam ætatis præcidents crimina nostræ,
 Sic perturbatis quod profit rebus utrique,
 Subijciam, & soboles amborum paruula discat,
 Vt nostra utilibus claudatur epistola dictis.
 Nos igitur uero studeamus numen honore
 Diuinum & cultu uenerari quo iubet ipsum,
 Vnius illud adorantes in nomine Christi,
 Quod solum in terra ac cælo conferre salutem
 Et nihil extra illud ualet. atq; deinde modesto
 Et facili erga omnes animo esse uelimus, ut æque
 Iusticiæq; tenax pectus sit, & haud uitari
 Se memor aut respectu odij aut patiat amoris.
 Siq; frui uolumus non paruo tempore partis,
 Per sint parta nefas caueamus. Nam malè parta,
 Vt uetus est uerbum, malè dilabuntur. Vt autem
 Spreta iacet sæpè & uirtuti obtrectat egestas,
 Sic insons præstat scelerato diuite pauper.
 Ne placeat nobis unquam assentator amicus,

B

Qui

Qui metuat uerbis præsentem offendere, quiq;
 Ore leui uitiosa probet. Vitentur & illi
 Qui gaudent alijs maledicere: gratus & usus
 Sit nobis capitum in quæ sparsit longa pruinas
 Annorum series. Nunquam & nos dulcia fallant.
 Nam quæ præteriere sat inclusere malorum,
 Quorum facta fuit per Christum gratia nobis.
 Et plerunq; uoluptatis breuis est dolor ingens.
 Ac ita quicquid erit patienter ferre laboret
 Mens non aduersis humilis, non læta secundis:
 Atq; bonam cunctis foueamus temporibus spem.
 Quamuis sollicito metuamus tristia corde,
 Sortis & intrepido toleremus pectore casus.
 Hæc alienarum in strepitu me scribere iussit
 A studijs nostris rerum, neq; sensibus apta,
 Nec uerbis ornata, erga te summa uoluntas
 Atq; Vilhelme tui studium. Tu, quod facis, auge
 Nominis & famæ decus, & retinere memento
 Perpetuo propensum animum in nos atq; fidelem.

CHRIS

CHRISTOPHORVS

COLERVS IOANNI COLB=

ro fratri S. carissimo,

S. P. D.

MI FRATER quàm grauius
 afflicti simus calamitosissimo ca-
 su mortis paternæ, uides. Orbati
 enim sumus non solum parente,
 quod ipsum ad summū dolorem
 satis esse possit, sed eo parente, qui excellens uirtute
 atq; sapientia nihil omitteret ad ætatem uitamq; no-
 stram educendam ad decus atq; laudem. Hæc tamen
 minus hac infirmitate animorum nostrorum perspici-
 mus: sed illam suauitatem qua etiã alieni alliciuntur,
 qua nobis ille in eximio amore erga nos suo iucun-
 diss. fuit, necesse est nos cum largissimo fletu & in-
 genti mœrore requirere. In quo eò est maior tua mi-
 seria quàm mea, quod ipse uidisti morientem, ego au-
 diui mortuum, & tu in illius complexib. hæstisti sem-
 per, à quibus ipsius cura & benignitas me dudum re-
 mouerat. Nam mihi ad omnem nunc quoq; non mo-
 do mentionem, sed cogitationem patris amissi lacri-
 me oboriuntur, qui tamen iam me assuefeceram ut
 abesse ab illo posse mihi uiderer, cum quidem absente
 patre non carerem, sed quodam hoc ablegationis be-
 neficio illius me frui intelligerem. Mihine enim hic
 metus in animo esset infirmo & puerili, qui neminis

B

2

omnium

omnium attigit, mortis in hac ætate, uita, ualetudine
 illius? Sed mi frater beatissimi patris nostri mortem
 deflere omittamus & ad illius potius imitationē nos
 comparemus, cuius singulare habemus exemplum
 uirtutis atq; etiam doctrine, quibus quantum præsti-
 terit reliquis, ut nos iudicare non possumus, ita liben-
 ter audimus uterq; prædicari ab ijs qui possunt.
 Quod si non modo paternæ laudis acroama iucunda
 dum nobis fuerit, uerum huc quoq; uoluntas accesserit
 nostra, non solum propagandi generis nostri, in
 quod ab illo sumus procreati, sed etiam exprimendæ
 laudis qua ipse excelluit, tum demum responderimus
 spei & expectationi illius, & mortuum quoq; uolup-
 tate præcipua affecerimus. Quare mi frater hoc aga-
 mus, huc contendamus atq; enitamur. Si non conse-
 qui possimus ut aliquando leuemus desiderium ciui-
 tatis nostræ, quod illi moriens pater sui reliquit, at
 hoc uincamus ne illo tali patre indigni fuisse uidea-
 mur. Mihi quidem eo minus ueniæ locus, quo melius
 à nostro patre mihi prospectū: cum ille me in optimi
 uiri sanctissimam disciplinam tradidit atq; commisit.
 Quem haud scio an afflixerit nuncius hic uehemen-
 tius quàm me ipsum, quo magis & bona patris nostri
 ipsi nota fuere atq; intellecta. Ut autem perspicere
 posses qualia nobis ab illo proponerentur, & huius-
 modi istic quoq; imbui præceptis, uisum est ad te cum
 hac ipsa non tam tui quàm mei cohortatiuncula mit-
 tere quædam nostri magistri dictata, quæ mihi, siue
 quod

quod ætati huic maximè conueniunt, seu quia sunt paulo diligentius elaborata quàm ulla quæ in hoc genere cognoui, permagni facio: meoq; iudicio tibi nisi non uile neq; contemnendum munus, quod tu mi frater ita amplecteris, ut & explicare moribus et me diligere, & operam dare uelis ut nostram matrem nunc quidem, ut par est, tristissimam foeminam morigeratione & officijs omnibus oblectes. Hoc nos facere maximè uult pater noster. Istud etiam scriptum cum nostro Paulo communicabis, quem non modo talia nunc legere, sed etiam intelligere par est, nihil esse uirtute pulcrius, nihil honestate amabilius, nihil decore speciosius neq; præclarior. Vale. Tubingæ
 è Sueuis XV. Calend.
 Iunij.

B 3

PRAE

PRÆCEPTA VITAE PVERILIS.

ORVM PRÆCE-
 ptiones & vitæ qui negli-
 gunt, ij ne literis quidem un-
 quam bene instituunt pueri-
 tiam. Quis enim credat in
 hac esse parte diligentes, in
 illa longe potiore altera de-
 sides atq; socordes? Sed ne institutionem talem calu-
 mniari uideamur, cum plurimum hi literatores pro-
 ficiunt, quid fiat uideamus. Nam serè inducunt in ali-
 quam linguæ Latinæ uel etiam Græcæ cum præcla-
 re cecidit scientiolâ, ulterius enim ab hac ætate pro-
 cedi non potest. Atq; hoc ipso operæ suæ quam pue-
 ris erudiendis dederunt precium quod sit, se fecisse
 existimant. In quo non mediocris error inest, q̄ erudi-
 tione non tam linguæ quàm animi, informata tenella
 ætas ad doctrinam atq; uirtutem capessandam ido-
 nea esse soleat. Neq; hoc agendum ut solum belli lo-
 cutores, sed etiam actores boni uitæ existant: quin eti-
 am illarum linguarum sermo nisi morum atq; bone-
 statis totiusq; uirtutis rationem atq; disciplinam tra-
 dere posse crederetur, nunquam tanti fieret ut in il-
 lo perdiscendo tantam temporis tantumq; laboris
 atq;

atq; sumtus impenderetur. Vt autem omnium artium sunt quaedam initia seu potius progressionem, sine quibus ad illarum cognitionem perueniri nequeat, quae tamen ipse artes non sunt, ut in Grammatica cognitiones literarum, in Rhetorica ea quae primae exercitationes nominantur: ita artis uitae, ac morum quasi uestibula quaedam putanda, ea quae ciuilitas & elegantia, seu moderatio dicitur, decus planè ipsum & pulcritudo uirtutis, qui tanquam flosculi in puerili etate & magis eminent, & suauiores esse consueuere. Huius partis, quòd pauci didicerint, minime est his temporibus uulgaris ac usitata doctrina: quam breui scripto complecti uisum est, ut in hac quoq; consulatur studio meo ciuibus meis qui rusticitatis nomine ab antiquo reprehenduntur. Erit autem hoc pro indice faciendorum fugiendorumq; bonae indolis pueris. Ipsa enim res non poterit nisi quotidianis monitis ac animaduersionibus perfici, praesertim in quadam non parua diuersitate rei, loci, temporis, gentis, personae, quibus non solum praecipitur ipsis, sed quo praeccepta etiam referantur & accommodentur. Duplex autem ferè est puerilis institutio. Vna in literis ad uitam placidè inq; ocio ac quiete degendam, cum cultu uirtutis & innocentiae, quo modo perpauca sunt, qui suos liberos educi uelint. Requiritur autem, ut uerū fatear, in his parta iam quae sita q; res, quae uitae sic, quemadmodum dixi, degendae sufficere posse uideatur. Quae si fortè copiosa am-

plaq; non sit, sufficiat tamen optimis imbuto præce-
 ptis temperantiæ, parsimoniæ, patientiæ. Sed quoni-
 am his temporibus uirtus & honestas neq; magni fie-
 ri neq; ualde speciosa uideri solet, propterea quòd po-
 tentia & opes, superbiaq; harum affectatrix corro-
 borata æquabilitatem atq; modestiã oppressit, ideo
 ut dixi paucis, neq; ut uulgus æstimat, sed uerè beatis,
 relinquenda est hæc institutio, neq; tractanda in præ-
 sentia. Altera est iuuentutis, ad uitam communiter
 et pro sæculi sui natura agendam: in usurpatione ho-
 norum atq; publicorum munerum, tam in ciuitatum
 quàm religionis administratione, itemq; quasi artifi-
 cio ac quæstu quodam scientiarum: quæ tanquam in-
 ter illã directam ad uirtutem uiam, & deflexam alte-
 ram ad uitia, media est interiecta, qua ingredienti-
 plurimũ laudis & utilitatis cum sibi tũ suis, sed & ali-
 enis conciliare cõsueuere. Neq; hominũ communi iu-
 dicio quicquam præterea quàm huius uie ingressio
 approbatur. In qua qui processere longius, magni &
 præclari, qui segnius, mediocres quidem, laudabiles
 tamen & ipsi habentur. Sed fuit tempus cum studia li-
 terarum ad ridiculum quendam deprauata modum,
 non solum non erudirent cultores suos, sed nacta sæ-
 pe non infelicia ingenia corrumpere, unde est fa-
 ctum ut iam probro ab intelligentioribus uerteretur
 studuisse literis. Neq; ulla res alia studiorum illam mi-
 seriam defendit & continuit, quàm stultitia hominũ
 atq; fatuitas. Quicquid enim esset id quod è scholis
 emana-

emanaret, inueniebat protinus ubi resideret. Neq; fuit illis sæculis melior neq; expeditior quæstus, quam hic miserorum & inanium studiorum, quo crimine etiam nunc urgetur uera eruditio, quia à paucis perspicitur, cum barbariæ turpitude manifesta sit omnibus. Multi etiam inueniuntur, qui modestiam, uerecundiam, pudorem, quum non possint non custodire studiosi bonarum artium, contrarias esse res putent uitæ utiliter agenda, in quo ferociam, audaciam, impudentiam plurimi fieri intelligunt. Qui quidem sunt, siquidem uidebuntur boni uiri esse, exorandi nobis, ne præsentis temporis falsam quandam speciem utilitatis plus apud se, quam rectum & constantem rationem ualere patiantur, Sin erunt, quales multi sunt, improbi, scelerati, audaces, facinorosi, tanquam feras bestias declinemus, iustissima in desperatione, castigari oratione aut meliores reddi posse. Nostrorum autem studiorum castitatem tanquam pudicæ uirginis magna cum cura custodiamus, quæ si habemus reducta ad ueritatem ab illis superiorum temporum erroribus, anniti debemus ut omnibus modis integra & sincera conseruemus, neue committamus leuitate nostra ut ullius turpi cupiditati ancillentur. Cû autem uarietas maxima sit in uitæ humanæ generibus, uideri alicui possit educationum etiam discrimina tenenda esse, sed hoc aliter se habet: puerilis enim institutio uniusmodi est & simplex, quamuis exeat in non unum modum uitæ. Sicut athletarûm cibus idem

Et corporis cura una proponeretur non ad eadem
 certamina, cum alij luctatores, pugiles alij, alij pan-
 cratiastæ, nonnulli quinquentiones euaderent.
 Non igitur metuendum ne parum aptus futurus sit
 puerilis animus uera ratione literis ac moribus insti-
 tutus, ad quancunq; professionem et artem facien-
 dam. Et ubi primum adolescere et quasi confirmari
 ingenia etate cœperint, ad cuius uisum fuerit profes-
 sionem artis, aut cuicunq; generi uitæ puerum appli-
 cari oportere, cum eorum sententia quorum potesta-
 ti erit subiectus, tum de ipsius natura ac indole, eò et-
 iam per hæc communia studiorum et uitæ præcepta
 sensim indicemus. De quo quidem differere præsen-
 tis instituti lociq; non est. Atq; his explicatis, nunc
 quæ discenda faciendaq; ingenuo puero de præce-
 ptis bonarum artium uideantur, subijciam: ut, quem
 admodum initio dixi, sit quasi pro indice hoc scriptũ
 eorum quæ omni tempore studiorum suorum, ex li-
 bellulis suis et dictatis magistrorum cognoscenda
 et percipienda pueri sibi sciant. Ac primum de di-
 scendo, qua uoce studium literarum accipi uolo, di-
 cam. Diligenter et attentè audient pueri prælegen-
 tem magistrum, et assuefacient ora sua ad ueritatem
 lectionis et pronunciationis cum literarum, tum syl-
 labarum atq; dictionum ad exemplum prælegentis.
 In hoc præcipuam operam ponent, ut quo ad eius fie-
 ri possit, uernacula linguæ et oris uitia corrigantur.
 Quæ iussi erunt, siue ex libro recitare, seu red-
 dere

dere memoria, ea dabunt operam, ut liquidè, distinctè, clarè pronuncient, non obruentes alias uoces alijs, neq; confundentes textum lacerantè sue filum orationis. In primis caebunt, ne ultimis, id est, terminabilibus syllabis literisq; dictionum debiscente palato, sonus intercidat, quo peruersius fieri quicquam nequeat. Accidit autem hoc plerunq; pueris metu erroris, cum non comprehenderunt certas inflexiones uocum, quare erit hoc proxime à lectione elaborandum, ut benè & disertè omnes uoces quas terminantes syllabæ in alios atq; alios fines declinantur, flectere pro uniuscuiusq; natura discant. Cum hæc fecerint simul etiam describere ipsi & effingere literas tentabunt, & easdem syllabis intexere, syllabasq; ipsas dictionibus complecti. Interea si quid proponetur Latinae scripturae, si qua sententia memorabitur, si uox exponetur interpretatione magistri, notabunt diligenter cum intellectu suo apprehendentes, tum excipientes cartulis suis. Neq; ulla res assidentem puerum in ludo magis ornat, quàm proposita carta & in dextra eminentis pennula. Nisi autem erit iam statim in puero animus discendi cupidus, & quasi suspensus de uoluntate magistri, non uagus cogitationibus, non aliud agens, haud unquam bona mihi spes fuerit laudabilium in studijs progressionum. Vt enim statim urit urtica, & cancri retrocedunt, & echinus asper est, ita prauitas ingeniorum etiam in teneris non esse occulta solet. At ille, ut Virgilius canit:

COR.

Continuo pecoris generosi pullus in aruis
 Alius ingreditur & mollia crura reponit.
 Primus & ire uiam & fluuios tentare minaces
 Audet, & ignoto sese committere ponto.
 Nec uanos horret strepitus. Illi ardua ceruix,
 Argutumq; caput, breuis aluus, obesaq; terga.
 Luxuriatq; thoris animosum pectus.

Similiter & egregia statim in pueris indoles eluce-
 scit, & secundum honestatem sese incitat. Non autem
 placent mihi quidam procaculi & animo ac ore fa-
 ciles atq; promti, praecepta magistrorum non sequen-
 tes, sed anteuertentes audacia sua. Intelligi enim uo-
 lo nihil laudabilius neq; melius ad spem bonam in pu-
 ero esse uerecundia: quae sit tanquam fundamentum
 uirtutis. Absq; hac si quis in literis ad frugem perue-
 nit, inter rarissimos casus numerauerim. Est autem
 puerilis aetatis propria commendatio uerecundiae &
 pudoris, sicut uiril constantiae, senum grauitatis.
 Puer quidem qui uereri nesciet, nunquam faciet offi-
 cium suum. Sed redeo ad rem propositam. Memoriae
 quae praecipientur mandari, ediscentur cum diligen-
 tia, non temere corripientur. Ita & animi haec pars
 recte exercebitur, & quae praecepta fuerint pote-
 runt retineri. Praecipuam uero sentient utilitatem,
 si non modo autorum certos locos aut textum scri-
 ptorum, sed etiam interpretationem à magistro ac-
 commodatam memoriter recitare posse didicerint,
 hoc memoriam mirifice exercet, & intelligentiam
 exci-

excitat, & illam neglectu innascentem socordiam excutit. Cum iusserit magister sententiam aliquam in Latinum pueros conuertere, pro se quisq; annitetur ut quàm bellissime absoluat pensum suum, neq; operas cōferent, neq; doctrinulas suas inter se quasi mutuabuntur. Nam debet magistro, ut unuscuiusq; ingenium, ita profectus quoq; esse notus. Vt autem dicam breuiter uniuersa: Rectè se gerent pueri, si uersabuntur in studijs suis cum diligentia & cura, absq; calliditate & nequitia. Quid ego curare quod agendum sit eum putem, qui sedeat post libellum caput manu sustinens nixa cubito, qui ad omnem strepitum, uocem, sibilum, oculos, caputq; circumagat, qui mussitet aliquid, inhiet parieti aut tecto, oscitet, tantumq; non & stertat? Summa igitur est in hoc, quod dixi, cum diligentia & cura uersari in studijs. Et, quod addidi, sine calliditate & nequitia propter improbos & ueteratores quosdã pueros, qui quasi alea ludentes, nihil agunt simpliciter, apertè, fideliter: neq; unquã nisi metu suum officium faciunt, à quibus uitijs abesse oportebit eos qui spem facturi sint magistris frugis bonæ. Dixi de studio, superest ut morum præscripta persequar. Nemo fuit unquam ueterum, qui uitæ præcepta daret, qui non à ueneratione & cultu numinis ordiretur. Quod eo magis custodiendum nobis est, quo certiora de diuinitate omnia nos habemus. Principio igitur casta mente Deum pueri colere & adorare discant. Libenter audiant quæ pietatem er-

ga illum instruere & augere possint. Hæc qualia esse debeant, magistri iudicium & cura fuerit. In sacris concionibus libenter, sedulo, studiosè aderunt. Inter ceremonias, ritus, operationes sacrorum astabunt uerecunde & composito ore ac quieto uultu. Deum tum maxime aspicere ad se arbuturabuntur, coramq; illo se astitisse. Precibus operam dabunt, non in coetu solummodo & conuentu hominum, sed etiam ubi soli erunt. Harum formulas præscribent magistri. Secundum Deum obseruabunt uenerabunturq; parentes suos, & si quibus par debetur reuerentia, ut sunt cognati & consanguinei, & illi in quorum tutelam forte uenerunt aut dati sunt, & quibus ad uirtutem educandi commissi fuere. Hos uel uerbulo offendisse pro piaculo ducent. His parebunt monentibus, non irascentur, si quando ita poscente re castigauerint. Ut autem, quemadmodum Horatius ait:

Nemo adeo ferus est qui non mutescere possit,
Si modo culturæ patientem commodet aurem:

Sic opera omnis quæ in refragantibus istis castigationi, & indignantibus monitioni, & contumaci-
bus sumitur, perit. Optandum quidem instituendum bonis artibus ac moribus eum contingere puerum, quem uerba moueant. Nam uerè dicitur, uix unquam plagis meliorem fieri qui uerbis non corrigatur. Si tamen ut nostrorum hominū magna est feritas, uerbis usus indigere uidebitur, non patientur ea magistri requiri, quæ inflicta sic debebit æquo animo
ferre

ferre puer, ut tantum caueat, ne quando iterum merito sustinenda sibi sint. Proximus ab his, quos diximus uenerationis debetur senibus locus: qui & aetate sunt parentibus proximi, & adolescentiam exemplis & doctrina instruere possunt. Erga alios autem cunctos gerent sese placide, mansuete, uerecunde, non procaciter, ferociter, impudenter: imprimis cum aequalibus suis amabiliter uersabuntur. Thracica haec est disciplina, cohortari pueritiam ad detrectanda imperia, referendam uim atque iniurias, reclamationes, repugnandum, ulciscendum, quae cultu Musarum, sicut est, alienissima habenda. Quid ego moneam de mendacio, perfidia, maledicentia, odio, calumnijs uitandis, quae etiam in adultis abominantur? Quod si quis ita malus fuerit natura, ut his uitijs immedicabiliter laboret, eum e coetu studiosorum temporis submouendum censuerim, ne tanquam una morbida ovis totum gregem inficiat. Si quem puer aequalium suorum intelligit se doctrina aut exemplo instruere posse, illum praeter ceteris diliget, colet, complectetur, studebitque eius intelligentia doctior, & ductu melior reddi. Turpissima res est impudentia, sed in pueris praecipue quos conuenit & ore, & lingua, & animo pudentes esse. Non igitur intuebuntur toruum aut immane, sed oculos saepe demittent. Aspicient liberè non audacter. Non petulantes, garruli, litigiosi, non contumelioso sono orationis, non peruicaces neque temerarij. In stando habitum corporis conseruabunt decentem

centem & rectum. Ante se manus, pariter pedes, os
 rectum tenebunt. Omnino loquentur pauca, sed prae-
 sentibus natu maioribus, aut dignitate & genere prae-
 stantibus, paucissima. Secundum Epicharmi praeceptum,
 ἀλλὰ σιγῆν ἔσ' ἀγαθὸν ὄμμα παρέρωντι καὶ ἄ-
 γουεσ, id est, Est bonum silere, quoties forte adest po-
 tior aliquis. Et rectissime dicitur, non saepe no-
 cere tacuisse: nocere saepe locutum esse. Et Teutonica
 lingua laudabile esse silentium, sed laudabilius loqui,
 si quis bene & recte sciat. Quod in pueris uix euenit
 unquam, propter imperitiam & infirmitatem men-
 tis. Loquaculi igitur ferè & uani sunt, etiam cum
 ille promptus sermo aliquid habet quasi elegantiae:
 suntq; similes linguaces isti solstitialibus flosculis, qui
 repente exoriuntur, repente occidunt: haud enim
 ferè perueniunt ad bonam frugem. Si quis aliquem
 rogauerit puerum, respondebit ille tum demum cum
 finem dicendi interrogator fecerit, non interrumpet
 sermonem. Respondebit autem non temerè neq; subi-
 tò, sed cum ea, quam aetas haec fert, cogitatione atq;
 modestia. In uniuersum quidem cogitatio exquisita
 huius aetatis nulla: Quaedam tamen attentio est earum
 rerum, quarum praecepta & doctrinam perceperit.
 Nimum quidem & quasi senile quiddam sapere pue-
 ros, ita est ingratum, ut etiam aduersari soleamus,
 & odisse senili pueros sapientia. Sed non tamen fe-
 rendi sunt omnia temerè dicentes atque facientes.
 Cogitabit igitur hoc saltem puer prius quam quic-
 quam

quam dicere facere incipiat: num laudabile id sit, atq; hoc de præceptiunculis magistrorum suorum exquiret. Si laudabile esse inuenerit, aggredietur, & quidem confidenter. Si contra, refrenabit incitatum cupiditatem suam. Si uerò dubitabit, tantisper continebit se, dum quid rectè fiat constitutum certumq; habuerit. Qui enim ad omnia feruntur, ut quicquid subijt animum et cupiditatem, nunquam non peccant: Etiam cum forte non uitiosissimè cecidit quod egere. Nam in hoc ipso culpa est, quod fecerunt temere. Et si uix unquam quæ hoc modo suscipiuntur rectè fieri solent. Decet & honorem præfari, & gestu significare reuerentiam, cum persona eius qui colloquetur merebitur. Hæc sunt apud alios atq; alios aliusmodi. Apud nos & nudari capita, & modicè flecti genua, & appellari domini, uel etiam cum appendice uenerabiles, clementes, magnifici domini, consueuere. Turpe est astantem diuaticare crura, turpius crebro mutitare aut contorquere: Sed & manus ociosæ esse debent, siue quid illis tenetur, seu uacuae compositæ sunt. Has pectinatim inter se complicare ominosum uulgò creditur, certè tristitiæ animi est indicium. Non laudo mentum affligere pectori, & nimium deiectis humi oculis consistere. Multò melius uerecundè intuebitur colloquentem puer, nisi aliqua illius oratio pudorem & erubescenciam efficere debeat. Incuruare collum, indecorum est. Ansatum, ut Plautus dixit, astare, & ingredi militari gestu non decet: cre-

C bro

bro circumspicere & incedendo se cōvertere, multo minus, id quod & Spartatarum disciplina fieri passa non est. In sedendo similiter & pedes & manus ociosae erunt, nisi cum in accubitu ad mensam cibus capietur. Non contrahentur humeri, neq; gibbo tergum deformabitur, quod à prauis fit, neq; obliquè collum detorquebitur. Quid ego aut pedores, ructus, sputa prohibeam, quae nulla anus rustica fert in suo filio: Sed agendum si quid erit pueris, siue suarū seu aliarū rerum, ut quibus fortè ministeria incumbunt: annitentur ut fiant omnia strenuè, accuratè, paulatim, grauiter, non oscitanter, negligenter, præposterè. In seruiant omnibus libenter & studiose, alacritate animi & facilitate maxima, habet enim hoc eximiam in pueris laudem. In his potissimū & segnicies & festinatio est uitiosa. Videas enim quosdam somniculose omnia, quosdam concitate & turbulente dicere atq; facere. Inter hæc medium, ut semper, laudatur: Quo non decus solum præstatur sed utilitas quoq; nam & negligentia & festinatio nimia ferè detrimentosa esse consuevit. Quocunq; manus proferentur, eodem & oculi intenti sint, quod à stolidis istis & furibundis ferè non modo cum dedecore, sed etiam damno negligi cernimus. In ministerio nequeunt uniuersa quae facienda sint enumerari: ex his aut generalibus præceptionibus facile perspicientur à nō prorsus deplorati ingenij puero. Sed cum cibum capiunt pueri multum dedecoris admittitur à non bene institutis. Docent autem

tem hoc matres etiam, non ingerendas in patinas manus à pueris præuertentibus in esca sumenda alios potiores. Moris etiam est Teutonici pueris & fœminis, cibum præsertim paulò lautiozem ex patina acceptum alijs super orbiculis apponere. In quo genere innumerabilibus quosdam festiuitatibus studere uideas sed sunt pleraq; muliebria. Hoc igitur facient pueri ut retineant quod ante ipsos appositum fuerit, nisi plus sit quàm ut sine crimine uoracitatis absumturi esse uideantur. Quod si accidet, defecabunt aliquantulum, apprehendentes manu particulam quam ipsi edant, reliquum confixum cultello reponent, aut ante illum à quo totum acceperant, aut si orbem illius occupatum uideant, alteri proximo, aut in patinam referent. Nisi pisces forte appositi sint: horum enim particulas scindere aut configere uitiosum putatur. Reliqua non uidentur digna in quibus obseruandis pueri desudent, propria muliercularum & ineptiarum aule. Inter edendum cauebunt ne quid ore excidat: ne turpiter & inflatis buccis mandant cibos, ne ue plus iusto in os semel infarciant. Non properabunt comedendo, cibos bene conficient dentibus. Interea cauebunt ne labris neue dentibus sonitus aliquid emittant. Fœdum est fodiendo eximere cultellis si quid forte intra dentes adhæserit. Calidiusculas offulas & iuscula non afflabunt uehementer, & tanquam è folibus plenis buccis. Sunt qui ad omnem etiam leuissimum nisum sine caussa anhelant: sunt qui etiam assidentes

dentes obstreperum quiddam de naribus spirant,
 quæ uitiosissimè fieri putandum. Labra continebunt
 cum cibus mandetur, neq; sinent hiare, Lingua quasi
 expurgare interius dentes ac palatum, et buccas lam-
 bere foedum est, foedius exterius labra. Comedant sa-
 nè si esuriunt, neq; dubitent modeste & decenter ca-
 pere cibum quicumq; affuerit: recusare enim obla-
 tum & simulare satietatem stolidæ est ciuilitatis, sed
 & ingurgitare sese rusticum. Potu sedetur sitis, non
 inuidentur guttura ac uentres. Videas quosdam sic
 bibere ut spiritus excludatur, quibusdam lacrimas
 extillari, quo quid possit magis contrarium accidere
 bonis moribus? Similiter properando committere ut
 aliquid potus effluat ex ore, indecorum. Cultelli pro-
 pter orbiculos repositi cum usus poscet scite manu ca-
 pientur reponenturq; in locum suum, non iactabun-
 tur digitis. Videas quosdam sic capere ut quia non
 quadrent sectionibus impingant manubriolū in men-
 sam, & aptent sectionibus prehensionem cultelli,
 quod fit magna cum turpitudine. In patinas uerò præ-
 morsum inserere, & in ijs cibum ante se coaceruare
 longe turpius. De totis panibus tantum decident
 quantum uolent esu absumere: nam fragmenta relin-
 quere, uitiosum est. Ossa spinasq; & quicquid edi nõ
 potest aut solet, in summo orbiculo bellule compo-
 nent. Omnino autem refragari natu maiorum iussis,
 quod uulgo laudatur, non debent, sed illis parere
 cum pudore. Nam quæ hæc fuerit ciuilitas recua-
 satione

satione sua puerum improbare grandioris uoluntatem, aut illo se prudentiorem intelligi uelle? Sed in-
 quiunt dare hoc moderati animi significationē, quod
 falsum est: simulata enim ista sunt & ficta. Quaere
 & locum quem grandior natu assignarit capient
 uerecunde pueri, non uolent se retinentes attrahi,
 & cibum sument & quicquid dabitur, gratiamq;
 agent paucis. Volo enim simulationes à puerili inge-
 nio abesse. Fieri fortasse quidem possit ut in hac usu-
 tata uulgariq; inscitita alicubi in uita & conuictu ho-
 minum recte adhibeantur, sed hoc erit prouectorum
 ætate & non imperitorum iudicium. Valde autem
 prodest cum hac in parte tum omni uita instruenda
 proponere sibi aliquem cuius uitam moresq; proba-
 ri sciamus, quem imitari & sequi cuiusq; similes esse
 nos uelimus. Pariter & rusticos ac aberrantes à
 decore uitæ & morum intuebimur, & studebimus
 deformitate quam in illis animaduertimus carere.
 Hoc præcepto nullum in genere melius neq; utilius
 dari potest. In reliqua uita uanitas & leuitas aberit.
 Neq; oculis neq; auribus aliena captabuntur. Ex quo
 genere furaces non uerbis modò sed etiam supplicijs
 coërcendi. Istis uerò curiosis, & auscultatoribus &
 inbiantibus ijs quæ dicuntur & fiunt, nemo est qui
 non merito iratiss. esse soleat. Leuitatem enim animi
 sui produnt, & sua negligunt, & cognitionis curam
 futiliter impendunt. Non uolent unquam pueri de-
 prehendi in aliquo opere aut facto, quæ poenam me-

reantur. Itaque non fugitabunt obuios, aut latebras
 quærent, aut oculis conspectuiq; uenientium se sub=
 ducent. Hæc enim formido ex animo peccati sibi con=
 scio nascitur. In uestitu & cultu mediocritas & mun=
 dices hanc ætatem imprimis decet. Vestimenta igi=
 tur comparabuntur pro consuetudine & more præ=
 sentis temporis & usus. Nisi in his ita inerunt uitio=
 sa quæpiam ut non ferenda esse uideantur. In quo ge=
 nere sunt hæ lacerationes, & uarietates uestium, &
 ista consecta, dissipata, religata, neq; usu commoda
 neq; specie pulcra. In calceis uincula semper, aut ipsi
 ita facti erunt, ne de pedibus delabantur. Vestimen=
 torum autem quicquid erit sordibus & luto careat.
 Capilli mane pectantur, lauentur manus & os. Im=
 mundo puero nihil esse odiosius potest. Fœtores &
 mucos intolerabiles ferè omnibus propter nauseam
 esse solere scimus. Similiter & sputorum fœditas &
 pustularum ab oculis hominum remouebitur, cuius
 offensio ingens esse consuevit. Reliqua omnia erunt,
 ut semel dicam, decora, status, sessio, incessus, compo=
 situs uultus, mites oculi, pressa labra, nihil contor=
 tum, nihil sæuum, nihil inflatum, status reclus itemq;
 sessio, incessus planus & æquabilis, nec exultatione,
 nec lentitudine, neq; festinatione, culpandus: oscitati=
 ones, contentiones artuum, & quicquid supinitatem
 animi prodit, comprimetur. In iocationibus & ludis
 dissolutio aberit, remissio animi usurpabitur. Et quia
 ludorum mentio est à me facta, sciendum neq; pror=
 sus

his interdici, neq; temerè omnes concedi oportere. Ita enim nunc est in moribus, ut uulgo neq; turpe neq; flagitiosum ducatur alea ludere, in quo & moribus & legibus ueterum infamiam fuisse constat. Ut igitur consuetudinis potentiae etiam hac in re succumbemus, ita non patiemur pueritiam deformari hoc uitio. Quòd si nostris hominibus aliquando meliores & pulciores delectationes, quales maxime sunt studiorum & doctrinae arridebunt, facile haec deformitas & apparebit & odio habebitur. Pueri in uerborum iocationibus ab obscenis odiosisq; dietis abstineant. Ludis cupiditas uictoriae absit, absit lucri, absint contentiones, rixae, iurgia. Suppeditant autem pueris materiam ludorum foris pila, cursus, salatio, pugna, lucta, quae ipsa utiliter fiunt propter corporum exercitationem. Domi autem & intra conclauia, cum alia tum scrupi & latranculi, quibus in ludis gloria adultis quoq; ingenij magis quam quaestus spectari solet. Sed quia, sicut initio facturum me testatus sum, breuibus quibusdam praeceptis formam magis puerilis uitae perstrinxi, qualem illam censerem esse oportere, quam descripsi & quam omnibus numeris suis absolui, neq; sum huius aetatis terminos transgressus, & tamen non solum nihil nocuerit, sed etiam profuerit admodum, sequentis uitae quoq; rationem propositam his esse, ut quo sibi perueniendum sit, iam ante quale sit perspectum notumq; habeant, uisum est hoc loco Isocratis diligentissimè

Et doctissimi uiri de adolescentum laudabili uita prae-
 ceptiones Demonico explicatas subijcere. Quem au-
 torem pueri audient tanquam numinis uocem, cum
 hoc certè recte institutionis et uerarum admonitio-
 num opus coeleste sit et diuinum. Policitus autem est
 Isocrates eo in sermone Demonico subiectionem eor-
 um rerum quas res adolescentes appetere quasq; fu-
 gere rectum esset: etiam quibus cum uiuere et quem
 ipsi in uita degenda modum uiamq; tenere deberent,
 quas post longiusculum sanè proœmium ita exponere
 est orsus. PRIMVM omnium pietatem co-
 lito erga Deum, non modò sacris operando, uerum
 etiam præstando fidem et faciendis promissis. Atq;
 hunc ille quidem locum explicuit, pro ueteri gentis
 suæ religione et ritus, qui nunc obsoleuit, et meri-
 to improbatur. Reliqua sunt ferè ut sequitur. ER-
 GA parentes eum te præstes quem optares sentire
 erga te filium tuum. CORPVS sic exerce ut non
 tam roboris quàm ualetudinis rationem habuisse ui-
 deare, quod ita maximè consequere, si exercendi fi-
 nem satietatem, non defectionem uirium feceris. CA-
 CHINNORVM proteruitatem respue. Sed neque
 audacia in uerbis tibi probetur: quarum illa stulti-
 cie, hæc uesaniae significationem dare solet. QVAE
 factu turpia esse cognoris, ea ne dici quidem honeste
 posse speres. SIC compone uultum, ne tristitia in
 illo sed seueritas appareat: nam illa contumaces, hæc
 prudentes uideri facit. NIHIL rerum omnium
 pulcrius

pulcrius neq; decentius esse arbitrere, mundicia, pudore, probitate, temperantia, quibus uniuersis contineri mores adolescentum putantur. **N V N Q V A M** admittes in te flagitium aut turpitudinem, quia clam fore speraueris. Nam ut maximè alios celare possis, tu tamen tibi certè eris illius conscius. **D E V M** time. **V E N E R A R E** parentes. **R E V E R E R E** amicos. **P A R E T O** legibus. **S E C T A R E** uoluptates laudabiles. Delectatio enim cum honestate coniuncta res optima, sine hac deterrima est. **P E R T I M E S C E** fictas etiam calumnias. Nam uulgus non ueritate sed opinione regitur. **I N** omnium rerum actionibus existima neminem esse quem illæ fugiant. Ut enim in præsentia factum occultes, postea tamen aliquando perspicuum futurum est. **P R A E C L A R V M** tibi fuerit non fecisse ea, quæ in alijs reprehenderis. **S I** **S T V D I O S E** disces, multa disces. **Q V A E** iam tenes studio et usu custodi, quæ ignoras doctrina acquirito. Nam perinde turpe est utilem orationem atque amicorum preciosa dona respuere. **Q V I C Q V I D** ocij in uita suppetit fac impendas discendi audiendiq; studio. Ita enim facile disces, quæ alijs magno labore inuenerunt. **D O C T R I N A E** copias diuitiarum copijs pluris facito. Hæ enim cito dilabuntur, ab alijs quæ didiceris nemo auferre tibi poterit. Sola enim est omnium partorum sapientia immortalis. **N E** pigeat te longo etiam itinere professores

fessores utilis doctrinae sectari. Nam turpe fuerit,
 cum mercatores tantum pelagi nauibus emetiri non
 dubitent, quo rem suam augeant, nolle adolescentes
 terrena uia contendere ad intelligentiae suae incre-
 mentum. SIC esto moratus, ut & libenter salutes
 & colloquere cum omnibus, & alijs commode re-
 spondeas. COMIS esto erga cunctos: Vsus autem
 intercedat tibi cum optimis. Ita enim non habebis
 odio, & amicos parabis. NE saepius eosdem inter-
 pella, neq; multum iisdem de rebus. Omnium enim re-
 rum satietas est. EXERCETO te laboribus uo-
 luntarijs, quo possis & contrarios sustinere. QVI-
 BVS seruire animum turpe est, his annitere ut su-
 perior sis, quaestu, ira, uoluptate, mœrore: quod con-
 sequere si pro lucro non opulentiam sed gloriam &
 laudem duces. Sic autem irascere delictis aliorum, ut
 alios tuis uelles. Turpe uerò putabis seruis te impe-
 rare, & ipsum seruii libidini. postremo contem-
 plans aliorum calamitates, recordabere te hominem
 esse. HAVD fidelius pecuniae quam uerborum
 deposita conseruabis. Boni enim uiri magis moribus
 quam iureiurando credi oportet. TAM indignos
 fide improbos quam dignos probos habeto. DE
 ijs rebus quae res effrendae non sunt, noli communi-
 care cum ullis, nisi quorum forte non minus quam tua
 intererit silentium. IUSIURANDVM si exi-
 getur, dabis: uel ut te nefario crimine, uel ut amicos
 periculis liberes. Pecuniae quidem gratia caue Deum
 iuratus

iuratus unquam sis, etiam in ueritate, alij enim peie-
 rasse, alij auarum te esse existimabunt. NE iungas
 amicitia cum quopiam, nisi exploraueris prius qua-
 lem se erga priores amicos suos gesserit: quem enim
 inueneris illis fuisse, eum tibi quoq; promittas licebit.
 AMICITIAM cum nemine citò iunxeris: sed ini-
 tam da operam, ut tuearis. Pariter enim turpe est,
 amicum habere nullum, & crebrò mutare familiari-
 tates. IN amicitia periculum damnosum ne facito,
 neq; tamen non factum periculum uelis. Quod tum
 fiet, si in copia egestatē aliquando simulaueris. DE
 ijs quæ proferri nihil nocuerit communica cum alijs
 tanquam de secretis. Si enim illorum te fides fuerit
 frustrata, sine tuo hoc accidēt detrimento: sin non fu-
 erit, magis probatos mores eorū habebis. DE ami-
 cis iudicare poteris & cum res aduersæ erunt, & cū
 socius periculi quæretur. Nam aurum igne, amicitia
 uerò rebus aduersis probatur. VSVS amicitie
 ueriss. anteuerti amicorum petitiones, & succurri il-
 lis ultro temporibus ipsorum. AEQVE turpe
 puta uinci inimicorum malefactis, & superari bene-
 ficijis amicorum. FAMILIARITATES tibi
 eorum placeant nō solum qui malis offendantur, sed
 etiam qui bonis non inuideant. Inuenire enim mul-
 tos est, qui grauiter ferant amicorum infortuna,
 sed qui ijdem & successibus inuideant. ABSEN-
 TIVM amicorum mentionem apud præsentis faci-
 as, ut illi de se absentibus idem te facturum sperent.

VESTI

VESTITV utere eleganti, nō exquisito, ut uenustati non comitibus studere uideare, quorum alterū magnificentiae, alterum leuitatis est. **NE** Queras infinita bona possidere, sed mediocribus frui. **DESPICITO** studio diuitiarū flagrantes, cum ignorent quomodo partis uti conueniat. Perinde enim faciunt ac si quis equum paret sibi equitationis imperitus. **DIVITIAS** fac pro facultatibus tibi sint & pro re. Facultates autem fructum, rem, usum intellige. **COPIAS** tuas conserva duabus de causis, ut & damnum ingens sufferre, & dignum amicū in aduersis subleuare possis. In reliqua uita non nimiū sed modicè rem cole. **QVAE** **CVNQVE** erunt seres, meliora tamen persequere. **CAVE** cuiquā calamitatem exprobes. Fortuna enim est incerta, & quæ futura sint nemo scit. **BONIS** benefacito: eximius enim thesaurus gratia, quæ à bono uiro debetur. **SI** in improbos beneficium contuleris, accidet tibi, quod ijs, qui alienis canibus cibum præbent, à quibus ut pariter illi ac quiuis alij allatrantur. Sic improbi nō magis iniuriā facere bene de se quàm malè meritis uerentur. **ASSENTATOREM** & fallacem ex æquo abominare. Ambo enim malum dant ijs qui ipsis fidem habuere. **SI** amicorum futilibus in rebus grata tibi obsequia fuerint, utilibus fraudabere offensis. **IN** conuictu quotidiano assit affabilitas, absit seueritas. Nam ille superborū tumor uix seruis tolerabilis, hic autem affabilis mos gratus est uniuersis. **AFFABILITATIS** est non rixari, non odiosum esse,

esse,

esse, fugere contentiones. Non inuehi acerbe etiam
 in iratos sine causa, sed feruente adhuc ira illis cede-
 re, obiurgare autem placata. Non studere ridiculis,
 neque in re seria iocis delectari. Intempestiua enim
 omnia ingrata sunt. GRATIFICATIONIBUS ne absit
 promptus animus: multos enim uideas amicis obsequi,
 sed facere omnia contanter & grauatim. NEQVE
 insimulationibus studeas, neq; obiurgationibus, qua-
 rum altera offendi, altera irritari consueuere. FUGE
 quantum licet compotationes, sed si quando in has per-
 tempus incideris, fac discedas ante ebrietatem. Vbi
 enim uinum corruerit mentem, euenit quod curribus
 spoliatis magistro. Nam & hi feruntur quouis teme-
 re carentes rectore, & intelligentia corrupta admo-
 dum animus allucinatur. DIVINO animo sis, ut ex-
 cellas, sed humano usum rerum moderator. ERV-
 DITIONEM tanto meliorem barbaria esse puta,
 quanto sepius indocti pro uerborum iniurijs re ipsa
 poenas luunt, cum aliae prauitates lucrosae esse soleant.
 QVIBUS cum amicitiam iungere uis, de ijs tum com-
 mode loquere cum aderunt per quos benedicta tua
 nunciatum iri illis speras. Nam laus amicitiam, uitu-
 peratio odium parit. IN consilijs compara futura
 cum praeteritis, incerta enim ad certorum exemplum
 rectissime constituuntur. NON cito decerne, sed ci-
 to perfice decreta. NIHIL arbitrare praestantius a
 Deo tribui felicitate, in nobis inueniri cogitantia, id
 est, recto consilio posse. SI quam rem libere eloqui
 uere

uereris, de qua tamen communicare cum amicis cupis, facies ut de re alterius uerba. Ita enim & illorum sententiam elicueris & te ipse non prodideris. DE re tua cum alterius consilium exquirere uoles, uide quam ille in suis administrandis rationem tenuerit. Nam qui ipse sibi male consuluerit nunquam recte alteri consulet. DETERRERE te ne quid inconsulte agas in primis poterit consideratio calamitatum quarum inopia consilij causa fuerit, nam & sanitas maiori tum nobis curae esse incipit, cum molestias morborum cogitatione representamus. REGVM mores imitare & sequere studia, unde & probare & emulari illos uidebere, atque ita & uoluntatem erga te ipsorum firmiorem, & admirationem tui maiorem apud uulgus efficies. LEGIBVS quas reges fixerint pareto. Sic quidem ut intelligas ualidissimam esse legem, morem illorum. Ut enim ubi rerum populus potitur, ibi uitam agentes captare populi beneuolentiam decet, ita in oculis regem ferre debent, qui in regno uiuunt. MAGISTRATVM adeptus nullis in ulla functione improbis ministris utare, nam delicta illorum tibi asscribentur. IN Repub. gerenda ne querito ope, sed gloriam, praeclearior enim existimatio populi est ingentibus diuitijs. SCELERIBVS neque auxilium nec defensionem pares. Fieri enim solere a te credent quod ab alijs factum defenderis. PLVS quidem alijs possis, sed aequalitatem tamen colas, ut iustus esse non necessitate sed uoluntate uidearis. GRATIOR

TIOR tibi sit inops probitas, quàm improba opulen-
 tia. Nam hoc est melior iusticia opibus quo minus il-
 la etiam mortuos cessat ornare, cum hæ uiuos modo
 augeant. Quinetiam his mali potiuntur, sed cū hac
 nullum sceleritatis cōsortium. **NOLI** suspicere eos
 qui per nefas locupletantur, ac damna potius iusticiæ
 placeant tibi. Vt enim nulla alia re iustus iniusto præ-
 stet, spe certè meliore sustentatur. **NIHIL** negligere
 omnium in uita rerum, sed intelligentiam potissimū
 excole. Nam in minimo maximum est, mens bona in
 corpore humano. **CORPVS** assuefacito ad labo-
 rem, animū ad studium sapientiæ, ut illud sufficere co-
 natibus, hic quæ fieri debeant prouidere possit. **CA-**
VE quicquam efferas uerbis non prius animo perspe-
 ctū: multis enim accidit, ut lingua cogitationem an-
 teuertat. **NIHIL** firmum esse statue in rebus huma-
 nis, ita neq; secundis extolleris, neq; deiciere aduer-
 sis. **DICENDI** duo sint tempora. Vnum de ijs re-
 bus, quæ tibi notæ sunt, alterū cum necessitas dicendi
 tibi imponetur. Tum enim solum præstat loqui quàm
 tacere. In reliquis omnib. silentium oratione melius.
SI quid prosperè ceciderit, siue quid infelicitè, mo-
 dicum & gaudiū sit & tristitia. Nec non utranq; for-
 tunam tegas. Nam absurdū uidetur, domi rem habe-
 re conditam & animū foris expositum patere. **AC-**
CVRATIVS probrum declines quàm periculum.
 Metuendus enim esse debet malis finis, bonis infamia
 uitæ. **IN** degenda uita tuta sequere. Sed discrimen si
 subeun-

*subeundum sit, gloriosa in bello salus nō ignominiosa
 quærat. Nam mors fati necessitate appetenda omni
 bus, sed laudabilis mors naturæ dispensatione fortium
 uirorū propria est. Neq; te moueat quòd non omnia
 hæc quæ diximus ad ætatem tuam couenire uidean
 tur, quod et ipsum me nō fugit: una enim opera uisum
 est, & præsentis uitæ tuæ institutionem, & secuturæ
 præcepta subministrare. Horum enim usum facile co
 gnosces, sed qui fideliter instituat non cito inueneris.
 Quæ sequuntur non magis præceptorū sententias,
 sed hortationes ad uirtutem & honestatem, ne ipsas
 quidem omittere placuit. Quibus enim non subdide
 rint calcar & quos non incitarint ad decurrendum
 hoc spaciū laudabilis & fortunatæ educationis? Si
 qui se aspici fortè intelligant, operam dant ut solito
 honestiores uideantur: & in hac expectatione eorū
 quos naturali quisq; sententia plurimi facit, negligens
 aliquis esse poterit? Hunc certè nō ego magnopere
 sperem, ne in multis quidem nomen aliquod habitu
 rum. Iacebunt tales semper in turba ignobiles, aut si
 quando caput exeruerint atq; emicuerint, cū ingenti
 id aliquo malo, aut clade rerum publicarum fiet. Sed
 Isocratem audiamus. Ne tibi, inquit, aliunde essent
 quæ requireres petenda, sed ut hinc quasi de penu
 posses promere, nihil omnium præterire uolui quæ sub
 iicienda tibi putassem. Deo quidem ingentes gratias
 agam, si me spes de te concepta non fuerit frustrata.
 Nam pleriq; ut ciborum suauitate potius quàm salu
 britate*

britate capiuntur, ita consuetudine amicorum magis
 delectantur, quos socios habeant peccatorum, quam
 quorum monitis castigentur. De te uerò mihi persua-
 sum est diuersissimam à te rationem iniri, cuius rei ar-
 gumentum est, quòd in totius eruditionis studio tan-
 tum operæ laborisq; sumere soleas. Qui enim ipse sibi
 facienda optima imperat, eum non est uerisimile alio-
 rum ad uirtutem cohortationes auersari. Sed maxi-
 mum incitamentū ad honestatem tibi esse debet, nul-
 las reperiri uoluptates alias, quàm honestatis, sinceri-
 ores. Nam in ocio & crapula statim adhærescit uolu-
 ptas ad molestiam. At uirtutis defatigatio & in uita
 discipline sanctitas, delectationis puritatem & con-
 stantiam complectitur. Ibi post præterita gaudia tri-
 sticia subit. Hic uerò molestiam uoluptas excipit.
 Omnium aut rerum multò magis finem quàm princi-
 pia meminimus, cum pleraq; nò tam suo quàm exitus
 respectu agenda à nobis suspicantur. Sed & hoc co-
 gita: Nihil quidem hominibus non solere quenquam
 succensere, si temerè uideat in uita eos uersari, quod ta-
 lem ipsi mox ab initio formulam proposuerint. Lau-
 dis uerò cupidis non esse integrum deserere cultū uir-
 tutis, uel in reprehensionem plurimorū incidant ne-
 cesse est. Omnes enim non perinde delinquentes odo-
 re quàm professos honestatem, si à temeritate uulgi
 nò recedant. In quo ipso summa inest æquitas, quod,
 cum uerbis tantū mendaces respuamus, fieri nequeat
 quin nihili homines ducamus esse eos, quorū tota uita

D

leuis

leuis sit & abiecta. Neq; immerito huiusmodi non er-
 ga se modo delinquere, sed fortunam quoq; suam pro-
 dere credi possit. Quae cum eis opes, existimationem,
 amicos conciliarit: horum ipsi omnium se indignos esse
 demonstrant. Quod si mortales coelestia scrutari fas
 sit, deprehendi uidetur posse in rebus quoq; diuinis
 discrimen cupidorum hominum laudis & negligentium.
 Nam Iuppiter ut fabularum historiae creditur, cum pro-
 creasset Herculem atq; Tantalum, alteri immortalita-
 tem praemium uirtutis est largitus, alterum exquisitis
 supplicijs, quod improbus fuisset, affecit. Haec exem-
 pla intuens ad honestatem uitae ac morum contendere
 debebis, neq; solum nostra praeccepta custodire, sed ex
 Poetis deligere optima, & reliquorum doctorum libros
 percensere, & cognoscere bene dicta. Quemadmodum
 enim cernimus apiculas super quibuslibet frondibus
 passim considerare, sed non assumere nisi fructuosa, ita
 par fuerit auidos eruditionis nihil relinquere quidem
 intactum, sed undecumq; fructuosa tantum sibi colligere.
 Nam tali quoq; ac tanta diligentiae cura uix poterunt
 naturae uitia exterminari. Haecenus Isocrates. Nunc
 hoc reliquum est consecuturos omnia pueros, modo eo
 sint animo, ut discere uelint atq; institui, neq; contem-
 nant primum diuinum oculum lustrantem omnia, &
 in se quoq; imprimis intentum, deinde expectationem
 suorum parentum, cognatorum, propinquorum, po-
 stremo spem & illorum & magistrum. In ipsa quidem re
 & experiundo haec pauca perfacile dilatabuntur, &

ca Ma

ea inuenientur, quæ hoc commentariolo parum fuere
 exquisita. Perscribi enim omnia definiriq; nullis uolu-
 minibus possunt. Cum his tamen capitibus singulatim
 omnia congruent. Quo autem pleraq; commodius
 etiam memoria retineri possent, in uersiculos conie-
 cta ea serè, quæ exposuimus, subiungere uisum, quos
 quondam cum fabricati essemus, non quod elegantes
 esse, sed quia huc ualde quadrare putare-
 mus, quasi agglutinare
 placuit.

THOMAE VENA- TORIO, S. P. D.

DVm tu somnia luculenta Thoma,
 Scribis de cruce uersibus seueris,
 Inter discipulos ego ociosus
 Artem purpurei leuem Decori,
 Mando pondere carmini carenti,
 Tales teq; decent tuasq; Musas
 Thoma relligiose scriptiones.
 Talis me decet & meas Camœnas
 Susceptæ labor institutionis.
 Quòd si conferimus iocationes,
 Lusus peruigiles moras Lyæi,
 Et crebras simul ambulationes,
 Cur non hæc potius probatiora
 Nobis ludicra carminis Latini

D

z

Sine

50 PRAEC. HONBS. ATQVE

Sint communia? sic ut esse debent.
Quare hac lege meum tibi libellum
Mitto, ut tu mihi plurimos remittas.
Sed iam tristia, si placet, sinamus,
Iam sint omina plena gaudiorum,
Martinalia festa sunt propinqua,
Martinalia uina cum bibemus
Martinalia carmina accinamus,
Martinalia io ualete curæ.

Calend. Nouemb. An. 1528.

PRAECEPTA HON-
NESTATIS ATQVE DE-
coris puerilis.

Alea lucrose si qua ludatur ab arte,
Materiam talos si quoq; scriptor habet.
Prælia carminibus ueteres si facta latronum,
Siq; duos scrupos & docuere decem.
Si legimus præcepta tuæ damnosa Camenæ,
Traditus exilij cui fuit autor Amor:
Tu quoq; Calliope, rerum decus, omnia reddens
Diua uenustifico nomine pulcra tuo,
Tu quoq; ades felix, nostroq; faueto labori,
Qui melius si non, at meliora canam.
Est aliquid mores pueros seruare probatos,
Atq; his ætati conciliare decus.

Quod

DECORIS PVERILIS.

A

Quodq; decet, si sint uideantur ut esse modesti,
Omnia & aspectu sint speciosa suo.

Quid iuuat ingenuas didicisse fideliter artes?

Quam leuis est linguas gloria scire duas,
Si non accedat uitæ cultura decoræ.

Nescio quo tantum res placet ista modo.

Vidi ego multarum claros quos gloria rerum,

Virtutisq; bona fecerat arte labor:

Ipsos dedecoriq; sibi probroq; fuisse,

In caussa uitium moris inertis erat.

Heu mihi quam uulgus generosi fallitur ortus,

Duriciem laudi qui tenuisse putant.

At tibi Pelidem iuuenem iustissime Chiron,

Non fuit his studijs erudijse pudor.

Ab quoties Pindi referentem uertice prædam,

Seu leo seu ferrum tinxerat ursa suum.

Siue erat in dama telis iuueniliter usus,

Cum tibi quicquid erat poneret ante pedes.

Non siuisti epulis agrestem immittere dextram,

Quantumuis stimulos subijciente fame.

Sed prior & seruare modum & seruare decorum

Res erat, & certa sumere lege cibum.

Quæq; iocis licitisq; dabas sua tempora ludis,

Nanq; nec his rebus tempora nulla dabas.

Efficere arbitrio moderando cuncta solebas,

Hæc ut & ipsa forent non uitiosa, tuo.

Quid quod naturam ut posses frenare ferocem,

Quæq; sui nullum sciret habere modum.

Fulmine Castalij conspersa uirescere fontis
 Iussisti, & pulcrum gignere corda decus.
 Sic neq; rusticitas te laesit regia uirgo
 Nescia fœminea ueste latere uirum.
 Hunc etiam arte boni captam Lyrnesida moris,
 Credibile est aliqua demeruisse sibi.
 Illa & præcones inter duo iussa uenire
 Ad regem lento dicitur isse gradu,
 Credite compositi res est pulcerrima moris,
 Turpius inculta rusticitate nihil.
 Sed nisi dum tenerum est æuum discuntur & anni,
 Postmodo nulla potest cura docere senes.
 Quare ades & si cui placet, huius percipe laudis
 Quæ præcepta artis nos tibi prima damus.
 Principio quem uera parum delectat honestas,
 Spurcaq; cui potius uerbaq; resq; placent,
 Iste procul nostris monitis procul esto profanus:
 Virtutis cupidis scribimus illa sacræ.
 Flagitijs alibi multus patet undiq; ludus,
 Balnea, caupona, lustra, culina, tori.
 Hæc est uirtutis schola, primum dura, sed altæ
 Grata habet ex imis culmina summa uicæ.
 Hinc etiam es factus qui post Alcida fuisti,
 Quando tibi Lybici cessit Atlantis onus.
 Nam satus Amphitryone puer dum fortè per æstum,
 Iuxta Asopeas dispaciatur aquas:
 Qua se discerpti tollunt iuga conscia Penthei,
 Oppida ubi rubro stant Hysiaæ solo:

Virgii

Virginei geminas facies se protinus oris,
 Contra directo cernit adire gradu.
 Quarum purpureis splendebat uestibus una
 Aurea tota pedes, aurea tota caput.
 Vultus perfusum referebat lacte cruorem,
 Albæ sanguineis lilia mista rosis.
 Pendebant digiti gemmarum pondere lasi,
 Colli erat in grauido torque smaragdus onus.
 Næue sui cultus alios pars ulla lateret,
 Ibat adornatu lentius illa gradu.
 Ardua ad à tergo reflectens colla sequentes,
 Inq; umbram figens lumina sæpe suam,
 Alterius crinisq; habitusq; in corpore simplex
 Inq; color uultu non alienus erat.
 Ipsa uerecundo decorabant lumina motu
 Compositum mundo corpore rite statum.
 Quæq; erat ingenue mentis candoribus apta,
 Induerat niuea libera membra stola.
 Illa ut erat uerbis audax, uultuq; proteruo,
 Prima dedit tales ore procace sonos.
 Alcmenæ formose puer mea iussa capesse,
 Et bene fac uitæ dum licet usq; tuæ.
 Næue tuos seuis præcerpe laboribus annos,
 Utq; diu possis uiuere, uiue bene.
 Dux ego diua uiam, quam iussi incedere, pandam,
 Hæc est purpureis consita tota rosis.
 Utq; scias quæ sim, Nomen mihi blanda Voluptas,
 Omnes me sanctè diq; hominesq; colunt.

Hæc est Delicium, famulas monstrabat, & hæc est
Edita spumanti Cypria diua mari.

Quid memorẽ reliquas? An cui Cytherea ministra est
Scilicet, hanc dubitas Hercule parue sequi?

Viue tibi speciose puer, uitamq; suauem,
Redde quibus poteris reddere cunq; modis.

Sic ait, Alcidaq; amplexu colla petiuit,
Quid facis, o meritis efficiende Deus.

Quid facis exclamat, quæ uiderat altera laudis
Ab quantas segetes proterit ista tuæ?

Hæc est si nescis patrantes cuius ocelli
Nullius esse diu fortia corda sinunt.

Perdidit ista prius reges urbesq; beatas,
Viuere si non uis hunc periture ueni.

Nam simul ut uacuas animum exhalarit in auras,
Hanc quisquis sequitur quid super huius erit?

Nec te decipiat, quæ prima est semita mollis,
Me miseram quorsum semita mollis abit?

Ad me igitur mihi care puer concede, Deusq;
Incipe pollicitis cœlifer esse meis.

Scire cupis qui sim? Quæ sim tibi nomina dicent,
En assum Virtus Amphitryoniade.

Quæ prius innumeris ornaui sidera diuis,
Per quoq; me regnum Iuppiter ipse tenet:

Sed neq; pelliculam curant mea signa sequentes
Delicias metam nec posuere sibi.

Ipsè pater statuit me duros ante labores,
Quoq; petor plenum est asperitatis iter.

Cum

Cum tamen euictis uentum est ad summa salebris,
 Iam facilis, quamuis ante molesta, uia est.
 Præmia, nunc audi, tangunt quoq; præmia diuos.
 Te sibi erit generum cum Iouis uxor emet.
 Dixit & adductum modico conamine dextræ
 Alcidem æterno iunxit amore sibi.
 Is quoq; non tenues accepit pectore flammæ,
 Nec nisi Virtutis suscipiebat opus.
 Ergo etiam multi, si uera est fama, magistri
 Iussu animos teneros erudiere patris.
 Castorq; Harpalicusq;, Linusq;, Philammonidesq;
 Vsq; adeo totum fecerat illa suum.
 Præ cunctis igitur laudem Virtutis amabis,
 Quæ ueluti dici sic facit esse bonos.
 Huius opus primum est coeli terræq; parentem
 Voce animoq; simul concelebrare Deum.
 Quod sumus hoc autore sumus, qui cuncta creauit,
 Quiq; creata manu cuncta potente regit.
 Ille potest nostris successus addere rebus,
 Iratusq; potest maxima damna dare.
 Ergo hunc quicquid ages, casto uenerare timore,
 Vnde salutifera fons fluit ortus aqua.
 Nec prius ad tibi propositos accede labores,
 Quàm laudante Dei uoce precatus opem.
 Formam cuiq; suus poterit dictare magister,
 Propositi non est ista docere mei.
 Sic tamen exurgens discusso mane sopore,
 Commendare Deo te studiumq; potes.

Nunc iterum nos iucundam das cernere lucem,
 Eque pater tenebris sancte uidere diem.
 Nox abiit, splendor circum se tollit Olympum,
 Stellaque uicini praevia lucis adest.
 Et nunc rara nitent, Phoebea lampade pulsa,
 Quaeque nitent modicum sidera lumen habent:
 Iam nos est stratis exciuit mollibus ales,
 Qui tacitum nullum tempus abire finit.
 Ergo ad consuetas operas studiumque redimus,
 Nostraque iam recipit pensa diurna manus.
 O pater usque tua praesens ope sancte gubernas,
 Quod sumus et quod mox aggrediemur opus.
 Et fac ingressum nos sic decurrere solem,
 Laudis uti simus pars quotacumque tuae.
 Sic lucem incipiens sanctum praefare timorem,
 Atque ita, uel simili, uespere claude, modo.
 Iam Phaethonteos ignes pepulere tenebrae,
 Fumantesque egit sub mare Phoebus equos.
 Umbrae iam faciunt aequalia cuncta uideri.
 Omnibus in rebus cum color unus inest.
 Lucibus exiguis tantum nox atra nitescit,
 Plurima qua tremulo lumine stella micat.
 Aurea gemmati temones plaustra reducunt,
 Iamque moues segnes tarde Boota pedes.
 Ipseque fulgentes humeros ostendit Orion
 Atque uno pressam sub pede calcat humum.
 Ibimus hinc solito capturi tempore somnum,
 Ut renouet dulcis languida membra quies.

O pueri

O pueri uera condemur imagine mortis,
 Quisq; Dei casta uoce precemur opem.
 O pater hanc noctem ne quo perdamur ab hoste,
 Auxilio firma praesidioq; tuo.
 Cumq; sopor fessos studijs recreauerit artus,
 Lumina da laetum cernere nostra diem.
 Atq; ita seu capient nocturnam membra quietem,
 Siue diu iussum perficiemus opus.
 Esse tuos semper facias semperq; manere,
 Haec pater est nostrae summa caputq; precis.
 Prima Deum res est coluisse, secunda parentes,
 Et si qui horum alij pondus & instar habent.
 His obseruatis merito ueneramine, cunctos
 Cana quibus barba est esse putato patres.
 Illis cede loco & consuetum defer honorem,
 Vertice seu nudo siue cadente genu.
 Namq; imbecillis quae per se non sapit aetas,
 Instruitur cura praecipiente senum.
 Illis emensi iam longi temporis usus,
 Et sapere & reliquos posse docere dedit.
 Deinde tuis studijs aequales dilige, & illo
 Quo tibi quos iungit sanguis habeto loco,
 Hos neq; mendaci nec uero laedito dicto,
 Irruptamq; tene semper amicitiam.
 Nec tibi sint cordi lites, certamina, rixae,
 Sed ueneranda quies ingenuusq; pudor.
 Sapibus inclusit linguam natura duabus,
 Ne sit in expensi prompta loquela soni.

Vix

Vix unquam tacuisse nocet, nocet esse locutum,
 Est sibi qui accersit garrulitate necem.
 Scire loqui laus est, laus est quoque scire tacere,
 Illa magis pulchra est, haec quoque pulchra magis.
 Hinc ne uerborum plus fac quam postulet usus,
 Atque odiosa caue sint ea, si qua facis.
 Aera putant nosci timnitu, pectora uerbis,
 Sic est, namque id sunt utraque quale sonant.
 Quod Thersita feris lacerabas dentibus omnes,
 Planxerunt tergum regia sceptrum tuum.
 Quisquis luis poenas fugitiuis mersus in undis,
 Incastigatae crimina uocis habes.
 In studijs uirtus pacis quos educat almae
 Iurgia sit ualida tollere uoce nefas.
 Qui uis esse bonus tales uitato furores,
 Fax parui ingentis saepe fuere mali.
 Haec est carniuorum tristis natura ferarum,
 Tene studeas saeuis assimilare feris?
 Praecipue quaedam cum dantur tempora ludis,
 Absint permissis dicta cruenta iocis.
 Si puer in ludo mentem Patrocle domasses,
 Non foret equalis causa pudenda fuga.
 Quare age forma mouet sensus, si cuius honesti
 Consona sint placidis facta pudica sonis.
 Foedius at multo est absentum rodere famam,
 Et uiridi tinctos spargere felle sales:
 Alba quibus gelidae circumdant corpora stellae,
 Debuerat similis mentibus esse color.

Sed

Sed quib. illa nitent iam plus quoq; quàm sit honestū,
 Ah animis candor, quod prope nullus inest.
 At quondam dum uita fuit cultusq; seueri,
 Ut memini effœtum dicere sepe patrem,
 Si quis in absentis faceret conuicia nomen,
 Omnibus inuisus coetibus exul erat.
 Cur tua non prius insipiens peccata reuisis,
 Cernere præq; illis cur aliena iuuat?
 Nec trutinæ potius pensas examine iustæ,
 Quid tibi sit factum, quid tibi præteritum.
 Quidq; domi restet propriæ uitijue boniue,
 Ut docuit Samij regula prisca senis.
 Quicquid ages nolis latuisse & quærere noctem,
 Obtendi factis turpibus illa solet.
 Quodq; ferunt quendam iussisse olim sapientem,
 Viuere sic ut te uiuere nemo putet:
 Hoc alio inueniatq; loco atq; in tempore laudem,
 Tu quod ages alios fallere uelle caue.
 Nunquam animus sceleris nullius conscius odit
 Vlla sua in clara facta patere die.
 Nunquam flagitij sceleratiq; ullius ausus,
 Corda queunt lucem conscia ferre sibi.
 Quod tua non refert ne sit cognoscere cura,
 Neu percontator scire aliena uelis.
 Præcipue turpe est captati sublegere aure,
 Non rei dicta tuæ, facta notare oculis.
 Sunt obscœna loqui quibus haud turpe esse uidetur,
 Inq; iocis aliquid laudis habere putant.

Credo

Crede mihi solito mores sermone notantur,
 Et facere illa iuuat dicere si qua iuuat.
 Quam bene senserunt gens ueracissima Persæ,
 Turpia patratu cum uetere loqui.
 Quam mala sunt castæ mentis documenta Catulle,
 Turpia uersiculis condere facta suis,
 Nil ausis igitur fari quod non sit honestum,
 Quodq; animus facinus iudicet esse malum.
 Quam fieri quæ rectum est, sed sine teste, cauto
 Indicio linguæ prodere facta tuæ.
 Quod si cui fallax suggurgitet alea nummos,
 Aut stolidum reddant plurima uina caput?
 Talia non nostris ego castigabo libellis,
 Talia nec decoris crimina ludus habet.
 Sed nil tam turpe est quod non mendacia uincant,
 Mendaces aiunt furibus esse pares,
 Cuius falsiloquis lingua est exercita uerbis,
 Innumeras messes improbitatis habet.
 Nil erit huic nimium dictu, factuue scelestum,
 Qui sapias hunc morum doctor abire iube.
 Atq; ita mens primis rudis informetur ab annis
 Quæ spes neglecta quæ superesse potest?
 Corporis accedet tamen huic quoq; gratia cultu,
 Ergo sit in uultu luminibusq; decor:
 Siue manum profers, gestu proferto modesto,
 Siue astas, noli saepe mouere pedes.
 Intuitum rectum teneas, oculos nisi si qua
 Causa uerecundos figere coget humi.

Incessus

Incessus neq; sit properatis gressibus asper,
 Sit neq; fœminineo mollis inersq; gradu.
 Sic sedeas curuum ne reddat sessio corpus,
 Et tua ne gibbos terga supina trahant.
 Parua quidem res est uestis, sed ueste notari
 Qui dicunt animos dicere uera solent.
 Quare & communi & consueto more paretur
 Indusium, tunica, pilea, lana, toga.
 Oderis & sordes, placeat seruata uenustas,
 Sordidus est nunquam laudis amator homo.
 Non ego te mollem iubeo muliebriter esse,
 Quæ iubeo forti sunt quoq; digna uiro.
 In uerbis: gitor pudor inq; modestia gestu
 Si sit, mundiciem conuenienter ama.
 Pexus ut extrema labatur ab aure capillus,
 Oraq; suffusa mane rigentur aqua.
 Ut niteant palmae, careant squaloribus ungues:
 Vnda datur gratis, sæpe lauato manus.
 Ne pituitoso destillent phlegmate nares,
 Ergo tuo semper lintea ferto sinu.
 Ne madido rigeat cœno oblita calcis aluta,
 Sint sine quisquilijs pilea, labe toga.
 Nunc ubi præcipue quod pulcrum est cernitur, edam,
 Inter quid deceat quid male sacra dapum.
 Ac iam dehinc remis fluuioq; auraq; secunda,
 Incita per liquidas cimba natabit aquas.
 Principio præsens si fert occasio rerum,
 Dic aliquis claro taliter ore preces.

Hæc

Hæc tua sancte pater diuinæ munera dextræ,
 Quæ das paruo iterum des iterumq; gregi.
 Per te sublimes spectamus sidera uultu,
 Per te agit æthereus corpora nostra uigor.
 Per te præteritos feliciter egimus annos,
 Quod superest per te fac bene tempus eat,
 Sic ut præcipue te casta mente colamus
 Aeternumq; Deum propitiumq; patrem.
 Utq; tuum nullus peruertat casus amorem,
 Duret amor mistus, duret amore timor.
 O pater igne tuo pueriles ure medullas,
 Te præter sapiat mens nihil, ora sonent.
 Excipiat nostræ cursus tua gloria uitæ,
 In laudes studium desinat omne tuas.
 Hæc est summa pater uoti sanctissime nostri,
 Cætera sollicitos nunquam habuere nimis.
 Tu tamen & uestes nobis uictumq; ministras:
 Et quibus hæc alijs tempora rebus egent.
 Quæ nondum gnaris quærendi suggeris ultro,
 Nullus erat nobis ista parare labor.
 Neue quis addubitet promissa fideliter addis,
 Promissa exemplis nobilitata suis.
 Nostros ergo animos leuis horum cura fatigat,
 Stulte sollicitos de quibus esse uetas.
 Hæc dabis, illa preces ut des pater accipe nostras,
 Vtiliter tantum nos ale sancte tibi.
 At iam sedataq; fame mensisq; remotis,
 Fac laudes memori pectore gratius agas.

Has cupiam Isaidæ sumi de carmine regis,
 Nostrum etiã exemplum, cui placet, istud habes.
 Quisquis es in quacunq; manes regione locoq;
 Et quæcunq; tuæ nomina gentis habes:
 Seu tibi primus adest rediuiuo lumine Phoebus,
 Lotus ab equoreis conspiciendus aquis:
 Siue uides labi postremum in Thetyos undas,
 Seq; agere ante diem post tenebrasq; sequi:
 Aut latere in læuo mundi dextroue locatus,
 Inde calore frequens ureris, inde gelu:
 Mente Deo laudes cessas quid dicere uoce?
 Ore animo cunctos hunc celebrare decet.
 Nam pater est, & nos auditq; uidetq; benignus,
 Et fouet imposita uulnera nostra manu.
 Subleuat iste graues qua mansuetudine casus?
 Quicquid agit nihil hoc mitius esse potest.
 Ecce cibum quem nos nunquam quæsiuimus offert,
 Et uitæ ignaros ueste domoq; tegit.
 Atq; hæc non mutanda Dei sententia constat,
 Quæ se huic credentem posse perire negat.
 Ergo simul lenis pater est ueraxq; bonusq;
 Protegit hic, qui nos quem metuamus erit?
 Nec sibi pro tantis meritis quicquam ille rependi
 Quàm benefactorum commemorasse, iubet.
 Namq; aliud nihil hic unus qui cuncta creauit,
 Quàm grati laudes cordis & oris amat.
 Talia si qua negant manifesta dicere uoce,
 At tacita secum uoluerè mente licet.

E

Nam

Nam si quis nugae pueriles haec modo censet,
 Fallitur, & uerae nil pietatis habet.
 Nunc spacio egressos retrahant uaga lora iugales,
 Ut teneat currus orbita recta meos.
 Primum sunt quae summa putant fugienda locorum,
 Non omnes eadem summa putare solent.
 Sed quaecumq; tene, paucis praefatus honorem,
 Seria primorum quae tibi iussa dabunt.
 Iamq; preme leuibus mollita sedilia plumis,
 Ergo fac ut belle compositaq; premas.
 Quae te sortita est, maneat in sede quietus,
 Ne stolidè, dictu membra pudenda moue.
 Neue caput iacta, non fauces differ edendo,
 Neue tibi lingua tinsa palata sonent.
 Ante manus te pone tuas. Ne calcibus infra
 Aut strepidum aut foedum corporis ede statum.
 Inprimis quocumq; manus protensa feretur,
 Illo conueniet lumina ritè sequi.
 Non bene directà, plane est insania, dextra
 Versa per effusum pocula nare merum.
 Qui satis est panis frangatur, ne tibi detur
 Reliquijs uitio particulata Ceres.
 Mergetur nitido quoties tibi dextra catillo,
 Opposita uerrat frustula parte caue.
 Dedecus est censere dapes mutareq; sumtas,
 Palpantiq; diu detinuisse manu.
 Quare cultrigera ne subrue fercula dextra,
 Sicut aper letos depopulatur agros.

Nec

Nec pro te grandes epularum construe moles:
 Sed tibi sorte datas arte decenter ede.
 Deq; his relliquias sectis imponito quadris,
 Seu sint ossa tibi, seu tibi spina super.
 Vidi aliquem stratæ cultellum infligere mense,
 Et dixi mores non habet iste bonos.
 Vidi etiam madidum cultro qui raderet orbem,
 Et dixi quàm non quod decet iste facit.
 Est vitium, in patina longum si dextra moretur,
 Dentibus est vitium dilaniare cibos.
 Turpe quoq; est ultro meliores carpere partes,
 Nec caret hoc foedæ suspicione gulae.
 At crebro digitos quem lambere non pudet udos,
 Debuit in fellis tingere iure manus.
 In quadra multum si sit tibi relliquiarum,
 Urbani credas moris habere parum.
 Interdum mansus dentes cibus inter adhæret,
 Si ferro extimules, dedecus esse puta.
 Iam primam in patinas vitiosum immittere dextram,
 Matre scit, & vitat quisq; docente sua.
 At madidum sputare cibum foedareq; uestes,
 Esse Scythis probrum Massagetisq; puto.
 Est cibus in mappam tremulo cui decidit albam,
 Est cui semihæustus defluit ore liquor.
 Est madidum Cereris tergat qui segmine cultrum,
 Hæc nimium explosæ rusticitatis habent.
 Ius aliqui & pulsem calidam, sed turpiter afflant,
 Phyllis ut besternum rustica mane focum.

Quis ferat appositas auidum tanquam uelit omnes
 Deglutire dapes, accumulasse dapes?
 Quid? gula quod non est sic exaturanda quibusdam
 Ut rapiant alios, qui iacet, ante cibum.
 His ego ne in nostris ponam praecepta libellis?
 Ponam, si catulos instituisse uelim.
 Retro aliquis curuam ceruicem flectit edendo,
 Fauceq; sublato captat hiantes cibos.
 Multi epulas ueluti fugitiuas ore sequuntur,
 Haec aduersa scias moribus esse probis.
 Ergo decet tenuisse modum, tenuisse decorum,
 Nec lentum esse nimis nec properare nimis.
 Qui potet tanto uideas molimine, fuso
 Ut praecusam animam penè liquore necet.
 Sic igitur, postquam latices exhausit, anhelat,
 Ut solet aestiuo puluere fessus equus.
 Quid? quòd ego quosdam uidi lacrimare bibentes,
 Cum nihil hoc uno foedius esse queat?
 Non ut edas tacitus iubeo, nec multa loquentem,
 Nemine materiam suppeditante feram.
 Nam sermone forum rabulam complere licebit.
 Esse silens nocti creditur apta quies.
 Inter utrunq; modum laudis studiose tenebis,
 Pulcro res non est pulcrior ulla modo.
 Ad tabulas bilares, sed non decet esse procaces,
 Laus etiam ad pulcrum pertinet ista modum.
 Atq; utinam nostra doctos uideamus ab arte,
 Non nimiumq; leues, non nimiumq; graues.

Heu

Heu mihi rugosa sedes si fronte seuerus,
 Nec fugias ductis cogere labra plicis.
 Aut immaturo dentes rictumq; cachinno,
 Diducas rabidi more furente canis:
 Spartano legum narrant latore carere?
 Supplicio incestis qui iacuere toris:
 Quod qui tale scelus facerent non esse putarit,
 Nec sit in ignotum poena statuta malum.
 Nec crepitus ego nec ructus uesanaq; gesta,
 Nemine quis faciat quæ prohibente? ueto.
 Ah nares intus male reddunt sæpe retentum
 Spiritum, ut imbriferis nubila pulsa Notis.
 Dicas inflatis exciri follibus ignem,
 Sedulus ut cudat nigra metalla faber.
 Ut semel ergo scias, nutus, suspiria, risus,
 Editaq; obstrepera murmura uoce, tene.
 Urbani est etiam ne cum bibit unus ut alter
 Admoueat labris pocula moris. Et hoc:
 Non super obtusum digitos imponere cultrum,
 Ne fiat fac sit culter acutus. Et hoc:
 Ne scindens Cereris, secet ut si robora quercus
 Sistat in obluctans fragmina pectus. Et hoc:
 Ne dextram in liquido tenuem dum perluis offam,
 Quæ bene res sanè est rustica, iure laues.
 Ergo prius frustum panis mucrone refixum
 Humecta, ac ori postmodo subde manu.
 Nã, quanquã hoc aliqui faciunt, tamè improbo, cultri
 Confossum ferro carpere dente cibum.

At qui præmorsum patinæ indit, debuit inter
 Cœniuagas bolos fursuris esse sues.
 Qui bibis, inq; cauo retines semesa palato
 Frustula, scis omni rusticus esse modo.
 Sunt alia, et sunt parua magis quàm ut relligiose,
 Cetera si teneas, præcipienda putem.
 Sic tamen obseruant, ne partas flumine prædas,
 Neu leporis pulpam dissecuisse uelint.
 Qui male diuisit captarum terga ferarum,
 A tumida risum nobilitate feret.
 Verum hæc ut faciant operam dent singula fas est,
 Queritur hac una gloria parte quibus.
 Quiue est uirginæ laudis uulgariter auceps,
 Occupet indigna se leuitate uiro.
 Hæc uerò mense, et uitæ præcepta probatæ,
 Qui bonus esse studes inuiolata tene.
 Nec tamen in paruo sunt omnia dicta libello,
 Dicta ea sunt quæ sit præteriisse nefas.
 Estq; aliquid reliquum tanquam de diuite messe,
 Spicaq; frugifero plurima rure manet.
 Plura alij tradent res ipsaq; plura docebit,
 Discere fac, si quis uult docuisse, uelis,
 Præcipueq; tuis fac morigerere magistris,
 Quos tibi cunq; patrum prouida cura dedit.
 Per se nemo sapit feruens puerilibus annis,
 Sed se iudicio quisq; regentis eget.
 At male mercedes hodie gratesq; reportant,
 Doctrinam mentis turba professa bonæ.

Quid

Quid quod sunt quidam sic corde & pectore casti
 Ingenij ut cultum sit didicisse pudor?
 Aiebant quondam frustra nunc discere quærunt,
 Cum precium nemo persoluisse uelit.
 At bene nobiscum qui iam profitemur agatur,
 Artibus ingenuis si modo constet honos.
 Et sint qui cupiant uirtutem discere gratis,
 Heu mihi uirtutem dedecus esse putant.
 Ergo est in precio diues mercator, & audax
 Miles, honestatis fama; lausq; iacet.
 Vtraq; res integra quidem laudanda uidetur,
 Sed qua'is nunc est utraq; laude caret.
 Disciplinam utinam ueterum teneamus auorum,
 Iis solita tantum sit feritate minus:
 Aut datus his fato doctrinae accederet usus,
 Ut foret hac uirtus horrida parte minus.
 Quamquam erat immenso satius, sit ut horrida uirtus
 Pristina, quam uirtus quod modo nulla manet.
 Vos igitur Deus, ô pueri, quos lumine dextro
 Respicit, ac omni prosperitate beat,
 Concessa utimini felici tempore sorte,
 Quis scit an eripiat, quod dedit ille bonum:
 Cumq; sit ingenijs iuuenilibus insitus error,
 Dum licet hunc omnis sit pepulisse labor.
 Post neq; tempus erit, nec erunt fortasse magistri,
 Quisq; sua properet commoditate frui.
 Quanto diuitijs uirtutis gloria præstat?
 Sint alij dites, uos bona fama beet.

Auditum non est unquam ad saccum esse redactum,
 Cordatae fuerit qui probitatis amans.
 Sed nec equus freno indomitus parere recusans,
 Tollet Olympiaca praemia uictor humo:
 Nec praepceptoris puerum impatientia corda,
 Virtutis praepceptis ingredientur iter.
 Quapropter nostris Salomonis clausula scriptis,
 Apposita exiguum terminet ista librum.
 Qui uitae praepcepta puer non discere curat,
 Stultus is est, poenas stulticiaeque dabit.
 Namque suum poterit nunquam oblectare parentem,
 Et faciet matri saepe madere genas.
 Ipse sibi tamen imprimis damnumque malumque
 Concilians, mortis scilicet autor erit.
 His equidem et quandam doctrinae adiungere, quamque
 Utile discendo sit tenuisse uiam.
 Coeperam, et in tenui quaedam perscripta papyro
 Post monita haec morum, conuenienter erant.
 Sed melius, siquidem faciendum hoc esse putabo,
 Versiculis aliis exequar illa meis.
 Interea his operae, quicumque iuuabere lectis,
 Ingenuo grates ora fatere, meae.

F I N I S.

DE

DE GYMNASIIS.
HOSPES, PVER.

Quid est usitatum uobis facere exercitij? P V.
 Exercitij, quid requiris? H O. Sic dico, quia
 neq; libèter corpora puerilia, neq; utiliter quiescunt
 multum, ideo quo genere quasi Gymnasiorū utamini
 scire cupio. Nam fuit hoc inter alia ueterum instituta
 laudatissimū, ut publicè etiam tenella corpora forma
 rentur atq; corroborarentur. Quod quidem interci
 disse cum maximo detrimento apparet. P V. Sic no
 strum quoq; magistrum loqui audimus. H O. Etiam
 hoc amplius aliquid, ut opinor. P V. Rectè opinaris.
 Nam neq; animū rectè curari atq; fingi neglecto cor
 pore, neq; hoc sine illo posse docet, itaq; aut ualere
 simul, aut deficere utranq; disciplinam necesse esse.
 H O. Ita est profectò. P V. Cum igitur eruditio animo
 rum, in qua musicam primas tenere ait, oppressa es
 set barbarie, una cum illa hanc etiā educationis bonita
 tem fuisse deletā, ut ubi anni essent inculti atq; hor
 ridi, ibi corpora quoq; uasta & immania, aut infir
 ma & muliebria remanerent. H O. Concedit tamen,
 nisi fallor, etiam prius quàm eruditio quasi fruticari
 denuò ceperit, usurpasse nostros quoq; homines, il
 losq; etiā ueteres indoctos atq; bellatores multò ma
 gis, ad quos ne fama quidem elegantie & doctrine
 peruenerit: eos igitur usurpasse tamen exercitatio
 nes, quarū ad patrum nostrūm memoriam quandam

retinuerint similitudinem, quo tempore omnis laus
 & uirtus gentis nostræ cœpit collabi. P V. Minimè
 falleris. Sed illa, ut reliquã uitam, dura nimis & aspe-
 ra fuisse existimat. Neq; tempori neq; locis neq; homi-
 nibus accõmodari solita, plena periculi omnia, non-
 nulla tamen præcipue & omnino quædam præsen-
 tis, ut credibile ualde sit, quod de Germanis Græci
 tradiderunt, consueuisse eos primum natos paruu-
 los filios suos in flumine mergere, aquæ frigore du-
 rantes cutem, quo commodius adulti aliquando sub
 illo cœli tractu experti ferè caloris uitam degerent.
 HO. Quid dicit igitur illos fecisse? P V. Quid enim
 nisi uehementia & intempestiua omnia, & impetu
 quodam peneq; furore animi, equitando eoq; in pri-
 mis, currendo, saltando, pugnando in equis & pedi-
 tes, tranando rapidissimos amnes, iaciendis pro disco
 ponderosissimis saxis: quid multa? neq; modo nec ra-
 tione ab illis quicquam esse factitatum, itaq; non ha-
 buisse utilitatis multum Gymnasia illa. Quid quod
 à refertis cibo ac potu, quibus nostri parce uti nesci-
 unt, decursum ad Gymnasia, atq; inde ad potationes
 & epulas reditum, ac tum demum ad somnum deuen-
 tum esse scimus, quo quid peruersius fieri posset. Ne-
 que dubium est, quin si qui tali in uita ualetudine bo-
 na fuerint & sano corpore, ij longè hoc nomine ce-
 leberrimos apud ueteres antecesserint, quales Milo-
 nes & Polydamantas fuisse memorant. HO. Mirum
 hoc uidetur. P V. Ita enim bonam fuisse naturam pu-
 tat,

tat, ut etiam contraria & inimica sibi assumeret, & in bonum conuerteret. Quod cum fiat, nihil postea illam admodum ledere, ut de Mithridate rege traditum sit, ueneno illum nutriri ad ostentationem consueuisset. Sed de his non multum nobis narrat, diligentior in cura uerae ac rectae institutionis. HO. Quid igitur rationis iniuit ipse, aut quomodo priora mutat? PV. Audies. Primum omnium tempus modumque praefinit. De tempore hoc monet. Exercitationes ut ante fiant quam cibus capiatur. Modus autem pro aetate nostra constituitur. HO. De tempore uideor intelligere. Nam ante coenam maxime uult exerceri uos. PV. Intelligis. Sed & aliud est genus exercitationis corporibus teneris utilissimum, quod ipse dicit rectius post cibum capessi, itaque prandio coenaque perfunctis proponit. HO. Aueo quid id sit cognoscere. PV. Magis memini certo quam plane intelligo. HO. Dic igitur quod meministi. PV. Caloris ait fieri beneficio ut cibus concoquatur, ad bene autem & commode digerendum subtilitate & tenuitate cum ipsius humiditatis tum spirituum opus esse. HO. Omnes hoc fatentur. PV. Cantare igitur nos iubet, & a cibo uoce contendere, aut clarum legere, aut recitare quae memoriae mandauerimus. HO. EAque efficere quod dixisti? quo tandem modo? PV. Eodem quidem omnia sed non similiter, propterea quod alia intenta sint magis ac uehementia alijs. Nam uocem esse dicit quandam spiritus agitationem uentilante aërem lingua quasi flabelo

flabello, illum autem motum non esse leuem, neq; in ipso palato nascentem, sed tanquam de fonte ex imis existere uisceribus, atq; ut auras matutinas progressu suo crescere, atq; ita peruadentem per totum ab ipsis pulmonibus corpus, cum ipsum calorem quasi inflammare, tum uerò sanguinis liquidum & purum incitare flumen. Itaq; & uenas limpida omnia tum uehere, neq; in arterijs quicquam uelut obicem colligere, quo uitales flatus retusi in corpore, ut solet, tumultu entur. Ex his omnibus hoc commodi consequi docet, ut illis in partibus corporis, quæ conceptacula & à Græcis uasa dicuntur, alimonie ipsius & nutritionis instrumenta, nihil spissitudinis & superflue, quasi fecis insideat atq; adhærescat. HO. Laudo memoriam tuam, quæ etiam ipsa intelligentiam tuam mihi probat. PV. Alias rationes absolutæ exercitatio nis magis meminisse deplorare eum solere, quàm nobis exponere atq; ostendere: frustra enim se facturum autumat. HO. Omnia mihi quæ narras uehementer placent. Sed ad modum redi. Quis igitur modus seruatur? PV. Vides quantulus ego sim meiq; æquales tenera & paruula corpuscula, ad quæ respicit cum iubet, quibus nos quasi fatigationibus exerceamus. Etiam hoc considerat, quibus rectè liceat in hac ædium angustia, ubi neq; palæstra apparari, neq; arena spargi possit, sed ubiq; suppaetum subsit et durum solum. Etsi educimur sæpe quidem numero cælo sereno extra portam in campum, ubi luctationes quoq; aggredimur,

dimur,

dimur, & digladiationes, & pilam iacimus, & spacia decurrimus. HO. Sed nunc umbratica percense. PV. Quæ neq; palestram neq; puluerem desiderent? HO. Ita, inquam. PV. Horum est quod suspensos apprehendimus funes, aut tignis impactam perticam, tenemusq; quàm diu possumus. Aut in demissum funem insertis pedibus progredi, quàm longissimè manibus conamur. Quam solet ipse rem per antiquam utilemq; esse uisum dicere, ac nomen nuper pædago nostro Græcum illius memorabat. Præterea consistit aliquis in medio, et brachia aut distendit ulnamq; aperit, aut iungit ad pectus atq; implectit, alterumq; qui uelit iubet ut illa inflectere aut explicare. Inter hæc linea præfiniuntur spacia, quatenus retro cedere aut in obliquum abire concessum sit. Item unus alterum medium complectitur, iubetq; uinculum eum dissoluere. Nec non manum aliquis comprimit ut pugnus sit, iubetq; alterum explanare, ut fiat palma. Iam & hoc solemus, designata post utrunq; linea conserto pectore alter conari ad suam, alterum adigere retro lineam. Solemus & mediocre pondus, uno in loco stantes, uel remotius attollere, uel aliquo usq; deponere. Huc pertinent & ludicra, quæ hanc ætatem dicit sedentaria decere nulla. Qualia quidem totius aetatis fuerint, etsi ex his quoq; aliquid nobis permittitur. HO. Metuit credo ne iuuenes aliquando ignoretis, nisi pueri didiceritis. PV. Vis rationes illius cognoscere. HO. Peruolo. PV. Inter iocatio-

nes

nes & ludos hoc quoq; genus ponit. H O. Sed pars hæc dedecus habet. P V. Ipse sæpe dicit, sed hæc tempora consuetudinis ui uincere, & obtinere ut pro flagitiosis aleatores non habeantur, itaq; aleæ usum necesse esse ualde increbescere. H O. Indulget igitur uobis in uitio? P V. Minime. Verum fieri non posse existimat ut quod omnes concessum sibi putent, id nobis totum eripiat, & tentare cum magno discrimine non uult. H O. Quid discriminis mihi narras? P V. Scis quid fieri soleat illo tempore, quod autumnum antecedit proximè, cum fructus omnis generis maturare? H O. Quid ni sciam? Tum enim illi carpuntur edunturq; auidè. P V. Fitne hoc utiliter? H O. Profluvia uentris & febres & regium malum docent. P V. Quid igitur tum matres faciunt? cum metuunt pueris suis. H O. Quid? certo tempore diei aliquid præbent illorum, quo palàm modicè potius uescantur, quàm clanculum cum magno detrimento ualeitudinis, si prorsus negentur, sese illis repleant. P V. Ad eundem modum permittendum pueris cum alias iocationes atq; ludos tum aleam ipsam censent, ut concessis liberè utentes, negatis facilius abstineant. Ita fruituros studiorum relaxatione, & copia facta hilaritatis, eaq; contentos, non tam repletos quàm recreatos, omnes alias usurpationes ludorum atq; iocorum uitatuos esse existimat. H O. De hac parte, & generibus concessorum ludorum, aliàs te audiam. Nunc perge motoria ludicra exequi. P V. Veteris

ea sunt moris Græci, consentanea ferè cum nostro,
 qualibus ille se dicit potissimum delectari. Ludimus
 coecum igitur musculum: sic enim uocant: cum unus
 in medio oclusis oculis, circumcursitantes & uelli-
 cantes alios captat. Veteribus fuisse ænam muscam
 dicit. Solet & aliquis in tergo manus constringere,
 & insidentem genibus aliquo usq; gestare. Habemus
 & pilulas fictiles quibus certamus, configentes quicq;
 suis aliorum, & in fossulas certis spacijs inter se di-
 stantes, impellentes, in quo est certæ manus laus. Eti-
 am æneis numismatis proiectis ad lineam & in sese,
 simile est certamen. Ludimus & quod nostra lingua
 Vacca latebras nominamus, ueteres dicit uocasse dif-
 fugium. H O. Non agnosco. P V. Vni qui primum
 sortito constituitur, stanti præfinito in loco compri-
 muntur oculi. Quo factò discursitamus omnes & la-
 tebras quærimus. At ille prius ter se uenturum mina-
 ri debet quàm oculos aperiat. Vbi ter dixit: Venio.
 Circumit & uestigat omnia loca, si quem conspexit,
 recurrit in suum locum clamans: Inueni, & ubi &
 quem explicat. Omnibus igitur studium hoc est, il-
 lum latentes anteuertere, & in ipsius locum subire,
 quod si quis efficit, & occupauit prius locum quàm
 ille, indicat adhuc delitescentibus prouocatione sua,
 iubetq; adesse, ita illi iterum oculi ut ante concludun-
 tur. Sin ipse inuento aliquo recurrit primus in locum
 suum, is qui inuentus est pro ipso conuiuet. Est & hu-
 iusmodi quædam nobis in usu discursio. In duas par-
 tes

tes distribuimur. Tum sorte ducitur, qui in medio stans circumagat orbiculum, cuius una nigella sit, altera candida facies. Sortito autem proprius fit alteruter color alteriusutrius partis. Tum ille qui orbiculum intorquet acclamat, uel dies uel nox. Vtrius igitur partis color apparuerit post uertiginem orbiculi, ea fugit, alteri sectantur, dum comprehendant aliquem. Atq; is postea orbiculum uersat, & Asinus nuncupatur. H O. Sed inter hæc, non enim adesse aliquis semper quasi gubernator potest, uidere mihi uideor frequentes incursiones, lapsus, allisiones: tum autem in dictis et factis peccata animaduertenda. Quid igitur sit; P V. Fateor offensiones non absunt, neq; ipse tamen quicquid omittit quo interuerti posse uideantur. In ipso uerò & exercitationum motu & ludorum quiete, ignosci nobis solet, si quid amissum sit & delictum, modò absq; procacitate, furore, flagitio. His enim ueniam negat dari oportere, cuius quidem in alijs locum sibi esse apud magistrum notum exploratumq; pueros habere ualde prodesse arbitratur. H O. Ut contemptores & negligentes reddantur. P V. Minimè uerò. Ac multò curare ait atque metuere magis quàm si plagis tanquam asini obtundantur. Durari enim assiduitate cum animos tum corpora, ad uerbera & increpationes quotidianas magistrorum, neq; in magno tum poni discrimine, fiatne quod illi placeat, an quo offendatur, destinato animo ad malum perpetiendum. Itaq; in hoc proposito

fido

sito non solum non uitari delicta, sed ne celari quidem tandem studiose solere. Aut si qui sint molliores, eorum frangi atq; debilitari mentes, & quodam seruili timore imbui, unde uel illud quod modo dixi incommodum etiam existat, aut contrarium perpetuae trepidationis & formidinis in qua nihil laudabiliter geri posse affirmat, cum ulla in re, tum maximè literarum atq; artium studio, quod uoluntate prompta & alacritate contineatur uniuersum. HO. Deducis tu quidem me ad aliam scholam magistri tui, quā recordari habitam ab illo uidere. PV. Ita est ut dicis. HO. Vin' igitur mihi gratificari. PV. Si queam. Quod enim non rectum sit, te non esse imperaturum scio. HO. Nunc quidem quia satis uerborum factum uidetur, hunc finem statuamus colloquio nostro, proxime autem cum otium utriq; erit, explicabis mihi hanc partem, uel animaduersionis ob delicta, uel ueniæ, & quid de uerberibus atq; plagis tuo magistro probeatur, aut improbetur: nam de his quæ exposuisti, iudicium illius et sententiam magni facere incipio. PV. Faciam ut uis. HO. Vale. PV. Et tu uale. Sed quo nunc abis? HO. Ad ciues meos qui mecum aduenere, quibus hanc horam me operam daturum esse constitui.

PV. Bene am-
bula.

F

Prece

PRÆCEPTA
 VITAE SEV SEPTEM
 SAPIENTES.

PROLOGVS.

S Aluete spectatores optimi uiri,
 Et artium atq; uirtutis amantissimi.
 Si multa saepe spectauistis ludicra
 Vestris libenter oculis, in quibus senem
 Deciperet seruus, amaret adolescentulus,
 Edax parasitus irrideret militem,
 Hæc etiam agite uidete, quæ mores probos
 Excolere possint & iuuare animi decus,
 Ad scenicum apparatus modum non scenica,
 Sed plena præceptis bonis uitæ bonæ.
 Dedit hos eosdem iam ante ludos uersibus,
 Qui nomen à ueteri sibi sumisit Ausone
 Factos rotundis, ut scitis, sed nos tamen
 Auctam nil uetat referre fabulam.
 Adeste, nostram alite fauore industriam
 Vestro, studiaq; bona ornate beneuolentia.

PRÆCO.

T Ace, fileto, quisquis es. Sile, tace.
 Aures apertas, fauces compressas habe.

Manus

A Manus teneto, pedes suo stent in statu.
 Deniq; sui omnes quisq; partes corporis
 Summas, imas, transuersas & medioximas
 Claudat, premat, componat demtis auribus,
 Quas & patere & arrectas esse uolumus,
 Praeconium dum fit, dum res ea geritur
 Praeconium cuius fit hoc caussa rei.
 Non auctonem huc indicturus aut forum,
 Prodire iussus sum quanquam auctio & forum
 Hæc illi erunt sibi esse qui ipse uoluerit.
 Venibit utilis doctrina, haud litium
 Sed ueritatis iudicia & fient boni.
 Nunc concionem dum sapientum concio,
 Et nominatim singulos huc euoco,
 Vobis meis danda opera erat sermonibus.
 Mox audietis ipsos diuinos uiros,
 Vt arbitrata omnis uere est antiquitas.
 Sed hi uiri diuini si peccauerint
 Persona posita flagris cedentur probe:
 Sin dignitatem acceptam custodiuerint,
 Vino cibisq; lautis atq; laudibus
 Affecti, discedent probatiq; omnibus.

SOLOON, PRIMVS.

NUNC heus tu qui istic cogitabundus tuum
 Labrum uidere uelle circumrodere,
 Ne sit nihil tibi postea oris, huc ades.

Et quid uelis mox dicito, & quid afferas.
 Nam quos hic cernis non gaudent manibus.
 Hic ille magnus, Spectatores, est Solon,
 Qui iactitauit in aulis, in conclauibus,
 In angiportis, uia, agro, ubiq; gentium,
 Illud suum τέλει μακρῶ δὲ ἄμ βίῃ.
 Assiste dum socios unà hic statuo tuos.

THALES, II.

Vbi est Thales? Hic est Thales Milesius,
 Qui principatum esse uoluit dudum suum,
 Et anteponi legum scriptori Attico.
 Nam siderum hic & leges nouit aetheris.
 Hic multum dixit breuiter, omnes id sciunt
 Qui non obedijsse post factum dolent.
 Εὐύαε πᾶρα δ' ἄτη. falsum est? nemo ait.

CHILON, III.

Lacon adesto cum Scytala Laconica.
 Chilona, Spectatores, hunc Sparte tulit.
 Huius γυνῶθι illud σαυτοῦρ uerbum est nobile,
 Quod poste quondam est consecratum Delphico.

BIAS, IIII.

Maneto tu. Tu accedito huc Ionice
 Cum codice. hic causas orauit optime

Bias

Bias Prienarum ortus urbe in Ionia.
 Verbum huius est quod dixit, οἱ πολλοὶ κακοί.

PITTACVS, V.

Staiam ilico. Heus tu Mytilenæe quim ades
 Cum Scipione, apta senectæ lancea.
 Hic illud uerbum protulit pulcerrimum
 Quod & Terentio placuit, μηδ' ἐμ' ἄγαρ.

CLEOBVLVS, VI.

Cleobule cessas? adueni huc ænigmatum
 Poëta. Sed dic planè quid uelis tibi
 Non nos sumus Oedipi. ἄριστον huius est μέτρον.

PERIANDER, VII.

Assiste tu cum sceptro coràm hic septimus.
 Quid indignare quassabundis gressibus?
 Te regulum omnium ultimum excitariet:
 Sapientia nunc spectatur non potentia.
 Hic cum uxorem ipse necasset iratus suam,
 Tum sic cœpit monere alios, ὄσγῃς κατ' ἔμ.
 Valet, ego abeo. Nunc uos isthinc singuli
 Debinc singulatim singulas sententias
 Ut uultis utq; iussi estis proponite,
 Egressi paulum quiq; suo in medium huc loco.

SOLON ATHE^s
NIENSIS.

Mibi principatum primum tribuit patria.
 Deinde legum scita sanctarum optima,
 Tum, si quis hoc magni quoq; facit, quod duos
 Instruxerim reges, conseruarim alterum.
 Nam nota certè est Lydia uobis fabula.
 Itaq; in proscenium princeps hoc prodeo,
 Solon Athenis natus, altusq; Atticis,
 Communicaturus sapientiam meam
 Humanitate cum uestra, optimi uiri.
 Nam nullus occultarum est usus artium.
 Sed optimarum legum præcepta optima
 Memorare longum, & fortè superuacaneum.
 Ergo illa mitto, & monita doctrine exequar,
 Meoq; animo quæ placuerunt, sententias,
 Ut Atticam perspiciatis sapientiam.
 Diem ante suum beatum dicas neminem.
 Pariungito pari, æqualitas res optima est.
 Castiga clanculum amicum, laudato palàm.
 Non nasci sed re fieri laus est nobilem.
 Stultum dolere damnis est fatalibus,
 Sed rebus in dubijs timere stultius.
 Nulli fac habeas temerè in ulla re fidem.
 Mentiri quisquis audet, audet omnia.
 Vita improborum semper consuetudinem.
 Latere numen posse nil speres Dei.

Contra

Contra Deum loqui misera res & mala est.
 Nemo nocebit illi quem tegit Deus.
 Sed nunc apophthegma usus quo sum maximè
 Dictum breue & rotundum, paulò spissius
 Linguae sono peregrinae uobis exprimam,
 Quod dudum uerbis Præco Græcis protulit:
 Durantis æui terminum considera,
 Dixi, Valetè, & monita facite sedulò.

THALES MILESIUS.

ASSVM Mileti genitus urbe nobili,
 Sapientiae inter principes primus Thales,
 Quamquam Solon me hic gloriosius Atticus
 Repressit, ut secundo huc exirem loco.
 Sed adiuuat me omnis iudicium Græciae,
 Qui si quis scitè quid faceret aut diceret,
 Hominem meo de nomine uocarunt Thalem,
 Per multa possem de inuentis loqui meis,
 Et commemorare quæ præclare gesserim.
 Sed tempus hoc referendis in sententijs
 Consumere utilibus malo uitæ, & bonis,
 Quas nunc deinceps percensebo singulas.
TE maximè omnium omni in facinore metue.
 Vita est caduca, gloria æternum uiget.
 Apprime in uita est utile, ut ne quid nimis.
 Non facta modo sed cogitata uidet Deus.

Ne forma, sed animus ut niteat, stude, tuus.
 Se nosse maximus est mortalibus labor.
 Quæ facta carpis aliorum ne feceris.
 Patri quod feceris à natis spera tuis.
 Honore dignos semper afficito senes.
 Is qui Magistratum colit, paret Deo.
 Quo uerbo sum breui & acuto usus, plurimum
 Memorem uobis, uti Solon dudum suum
 Nisi memorassem inter prius sententias.
 Sed aliud Græca mihi Præco uoce tribuit,
 Id tale si Latine audire uultis, est:
 DAMNOSA semper pro alijs opposita est fides.
 Valete, & studia bonarum colitote artium.
 Neq; ornamentum his, aliud maius ducite,
 Neq; lucrum his aliud ducite luculentius.

CHILON LACE DAEMONIVS.

NON multa uerba facere didici, sed magis
 Probare rebus doctus sum sapientiam,
 Patria hunc suum morem Sparta indidit mihi.
 Laudis cupido quanta animo fuerit meo:
 Cognoscite ex hoc. nati me iugulat decus
 Cum cernerem uictoriam iuuenis senex,
 Et debilem ingens gaudium animam excluderet,
 Sed non tamen prudenter nulla ego monui,
 Quæ nunc exponere lubet, si per uos licet.

NE

NE Metuat me impotens, neu despiciat potens.
 Beneficij statim obliuiscaris dati.
 Prosternit ardua, erigit humilia Deus.
 Lingua maledica ipsa aurem imprimis lædit suam.
 Vita maledicere functo facinus pessimum.
 Aurum est coticula, animus auro explorabilis.
 Caueto semper ne lingua ante animum uolet.
 Occidit hominem fraudulenta calumnia.
 Non lingua lingua est maledica, quid ergo? gladius.
 Nunc meum apophthegma Latine edam uocis sono.
 IPSE intus te studeto & in cute noscere.
 Valete. Factis exprimate sapientiam
 Frustra sapit qui uerbis non rebus sapit.

BIAS PRIENENSIS.

PRIENAE me tulere Ionica ciuitas,
 Eripere quam mihi hostis ui potuit sua,
 Cumq; hac facultatum etiam quicquid habueram.
 Sed quod reconditum sapienti animo fuit,
 Mecum omne deportaui, Itaq; diues adeo
 Remansi, ut impertire alijs sit copia,
 Pulcerrimorum claras præceptorum opes.
 Sed multi non curant, ac potius plurimi.
 Nam quis non ætatem stultus suam & improbus
 Multò esse malit, auro argentoq; affluens,
 Quàm uir sine illis optimus & doctissimus?
 Hoc me malè, ut uerum loquar, profectò habet.

F 5

Itaq;

Itaq; hoc ego clamo, hoc ego semper prædico,
 PLVRES ubiq; reperiri semper malos.
 Sed & has docui morum & uitæ sententias:
 NIL Conscientia optabilius est bona.
 Maxima hominum pestis sunt ipsi homines sibi.
 Qui nil cupit Dis est, pauper cui nil satis.
 Mens est nocere nolle cum possis bona,
 Nocere uelle cum nequeas mens est mala.
 Benefactorum omnium autorem facito Deum.
 Puer ad senectam artis uaticum para.
 Pudicitia omnium est dos preciosissima.
 Ne statue citò, uerum statuta perfice.
 Sortis caue unquam admiratus sis munera.
 Furtum scelestum mentis est, mendacium.
 Tantum est, Valete, & uirtutis colite bonum.

PITTACVS MY-
 TILENAEVS.

LESBO genitus huc Pittacus ad uos prodeo.
 Cui Thraciam quidam attribuere patriam.
 Quid est in hoc uerò discriminis obsecro?
 Certè omnium est communis hominum natio.
 Non barbarum natura, sed studium facit.
 Et elegantes fiunt, nemo gignitur.
 Emendauisse patriæ laus est dedecus.
 Sed Pittacum seu Thrace, seu Lesbos, tulit,
 Celebrant prolata, quas dicam, sententiæ.

Tacere

Tacere discat ritè qui loqui cupit.
 Multi improbent mali, unus dum probet bonus.
 Si quam tulisti legem, ne uioles caue.
 Bonum esse res est difficilis & ardua.
 Malis caue inuideas, derideas bonos.
 Aduersitas amicitias examinat.
 Ingenia maximè hominum honores indicant.
 Prudentis est cauere malum, fortis pati.
 Aptissima omnium res rerum occasio.
 Rebus parem & generi uxorem eligas tuo.
 Res nulla honesto & casto dulcior toro.
 Quo sum frequenter uerbo usus: Tempus monet
 Esse obseruandum, ut absit importunitas.
 Sed Præco nostrum esse aliud aut peius putat,
 Neq; ego reijcio, ut illum audistis dicere.
 Hoc si Latinè dixero, ut Terentius,
 Dixisset sat Latinè puto: NE Quid nimis.
 Valete, & uirtutem colite in uita, ac decus,
 Nam præter laudem quicquid ortum est, occidit.

CLEOBVLVS LYN
 DIVS EX RHODO.

NON ut generis exponam clari originem,
 Quod ad Hercule referatur, aduenio in Rhodis
 Natus Cleobulus urbe patria Lyndius, (do.
 Neq; enim operæ esse audire uobis hæc scio:
 Sed ut fecere alij meam sapientiam

Paucis

Faucis comprehensam dictis hic edisseram,
Instructionem uitæ habituris haud malam.

QVO eris potentior hoc superbias minus.
Alijs libenter ignosce, grauatim tibi.

Dare ueniam peccatis uirtuti nocet.

Hereditas bonorum non decoris uenit.

Amici insidias, hostis uita iniurias.

Audire multa mauelis quàm dicere.

Virtutis opus est primum uitiorum fuga.

Nunquam uoluptati indulgere bonum putes.

Libidinem frenare laus est maxima.

Nullæ eruditione meliores opes.

Nil perfido esse detestabilius potest,

Quod Præco uerbum esse proprium autumat meum

Græcè audijstis dictum nunc cognoscite

Verbis Latinis optimam sententiam,

MODVM tenere in rebus optimum omnibus.

Valete. Sat dictum est, qui facere uoluerit.

PERIANDER CORINTHIUS.

EPhyræ uetusto Periander natus solo,
Vbi mare cogens terram in arctum, nobilem
Vtrinque uidit & potentem urbem prius,
Nunc uasta sunt, ut alia, & hæc loca Græciæ.
Ad uos uenire nunc etiam placuit mihi,
Ut intelligeretis quid esset, Mortuos

Proz

Prodesse uiuis, absentes præsentibus.
 Nam qua iuuare quondam re consueueram
 Mortalium uitam, cum uixi & florui,
 Eadem, nisi non uultis, & uos iuuerò,
 Præcepta ueræ commemorans sapientiæ.
 Quid quæritis? Corinthius ne sim ille ego
 Tyrannus ortus è parente Cypselo:
 An uerò eodem Ambraciotes nomine
 Tyrannidem utilitas inuenit publica.
 Ita improbum humanum est ingenium liberum,
 Cogi, regi, premiq; & affligi uolunt.
 Sed hæc superuacanea disputatio.
 Adeste quæso, & quæ dicam cognoscite.
 INSANIT, utile qui de recto separat.
 Mortem nec unquam optes, nec unquam exhorreas.
 Quod perpeti necesse est, perpeti uelis.
 Quem quisq; metuit, odit & perire uult.
 Ne tollere secundis, ne aduersis mergere.
 Perit uoluptas, uirtus immortalis est.
 Promissa facito, si careat scelere fides.
 Nihil est inexpugnabile diligentia.
 Oculos, manus, mentem, ab alienis contine.
 Fons est malorum cupiditas mala omnium.
 Non est manus, sed cordis, innocentia.
 Meum esse dictum retur Præco. IRAM tene.
 Sed mihi magis cordi alterum est quod eloquar.
 IN Omni re meditatio plurimum potest.

Valete,

Valete, & hoc tenete atq; meditamini,
 Possitis ut multum omnibus in rebus bonis.

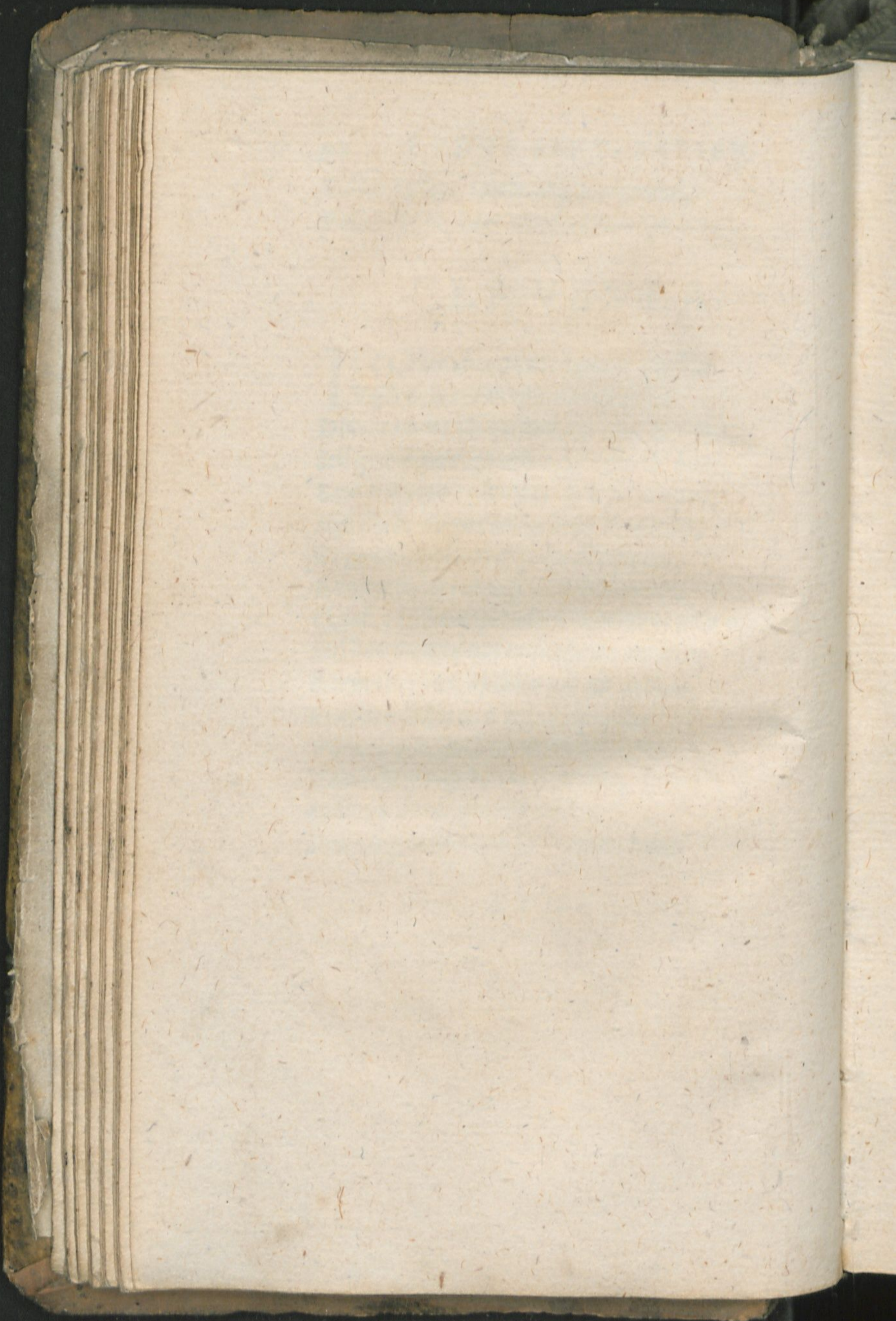
CLAVSVLA.

ISTI hinc abiuerunt oppletis auribus
 Vestris, sua præceptioniloquentia.
 Dixere multa illi quidem egregia & bona,
 Sed quæ dixere, quamuis egregia & bona,
 Leuiora multò pluma & sunt folio arido,
 Nisi illa in animos uos uestros demittitis,
 Et penitus pectori atq; cordi infigitis,
 Ac mox factis rebusq; ipsis studueritis,
 Quasi ad uiuum quendam exprimere uitæ modum.
 Sed hæc monere uos nequaquam me decet
 Rerum peritos, optimarum & artium,
 Præstare factis non inaniloquentia
 Virtutis esse, qui scitis decorisq; opus.
 Valete, literasq; bonas defendite,
 Et literis bonis patrocina mini,
 Sic undiq; omnia uobis adueniant bona.

FINIS.

um.

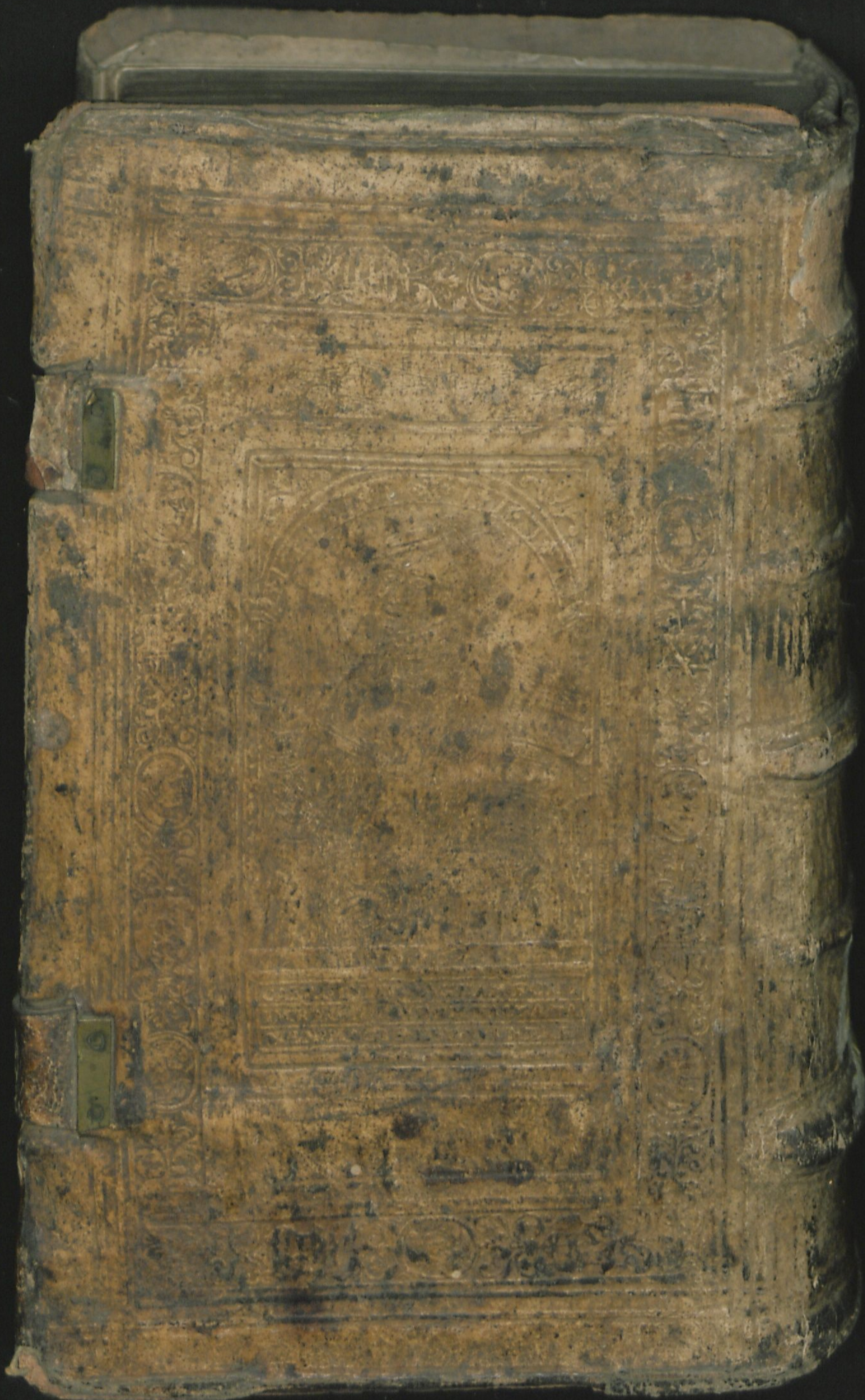

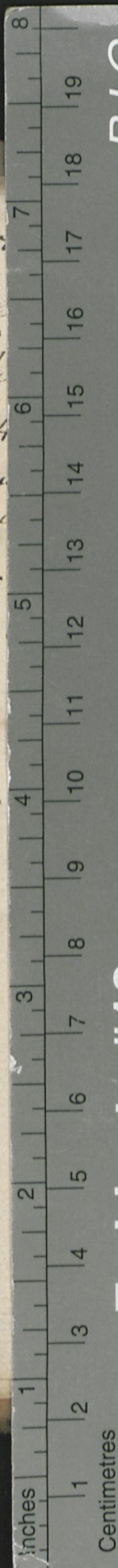

94060

AB 34050

X 1996268

B.I.G.

Farbkarte #13

RÆCEPTA ORVM AC VITAE

COMMUNICATA AETATI
VERILI, SOLUTA ORATI
ONE ET VERSIBVS QVO
QVE EXPOSITA.

A
MACHIMO CAMERARIO
PABEPERGENSI.

Itémque
E GYMNASIIS DIALOGVS.
DVS SEPTEM SAPIENTVM.

Auctiora & emendatiora edita
omnia, quam ante
fuerunt.

~~Alibi...~~
LIPSIÆ.
IN OFFICINA HAEREDVM
VALENTINI PAPAE.

ANNO
M. D. LX.

